

Opetusministeriön hallinnonalan tuottavuusohjelma 2006–2010

Opetusministeriön julkaisuja 2005:32

Opetusministeriön hallinnonalan tuottavuusohjelma 2006-2010

Opetusministeriön julkaisuja 2005:32

OPETUSMINISTERIÖ

Undervisningsministeriet

MINISTRY OF EDUCATION

Ministère de l'Éducation

Opetusministeriö / Undervisningsministeriet
Talousyksikkö / Ekonomienheten
Meritullinkatu / Sjötullsgatan 1
PL /PB 29, 00023 Valtioneuvosto / Statsrådet
<http://www.minedu.fi/julkaisut/index.html>

Taitto / Ombrytning: Liisa Heikkilä

ISBN 952-485-023-0 (PDF)
ISSN 1458-8110

Opetusministeriön julkaisuja 2005:32
Undervisningsministeriets publikationer 2005:32

Tiivistelmä

Tuottavuuden lisääminen opetusministeriön hallinnonalalla rakentuu muun muassa virastojen hallinnon tehostamiselle sekä keskittymiselle ydintehtävien hoitamiseen. Tuottavuuden lisäyksen avulla säästyviä voimavaroja tarvitaan hallinnonalalle asetettujen tuloksellisuus- ja vaikuttavuustavoitteiden saavuttamiseen, liikkumattilan ja uudelleen kohdentamisen mahdollistamiseen.

Opetusministeriön hallinnonalalla tuottavuuspanostukset sivistykseen sekä kansalaisten henkiseen ja fyysiseen hyvinvointiin näkyvät myös muiden hallinnonalojen hyötyinä ja usein vasta pitkien aikajaksojen kuluessa. Opetusministeriön hallinnonalan tuottavuustarkastelun rinnalla tuleekin korostaa myös toiminnan vaikutuksia muiden sektoreiden tuottavuuteen ja yhteiskuntakehitykseen pitkällä aikavälillä.

Hallituksen 11.3.2005 tekemän kehyspäättöksen mukaan vuoden 2011 loppuun mennessä täytetään keskimäärin puolet valtion henkilöstön poistuman johdosta vapautuvista valtion työpaikoista. Tuottavuusohjelman tarkistamista koskevan valtiovarainministeriön ohjeen mukaan arvioitu tavoitteellinen henkilöstövähennys vuosina 2005-2011 olisi opetusministeriön hallinnonalalla 5 977 henkilöä.

Opetusministeriön hallinnonalalla henkilöstön eläkkeelle siirtymisestä aiheutuva poistuma vuosina 2005-2011 on 3 695 henkilöä, josta koulutus- ja tiedepolitiikan toimialan osuus on 3 501 henkilöä, kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan toimialan osuus 138 henkilöä ja ministeriön osuus 56 henkilöä. Tuottavuusohjelman tarkistamista koskevan ohjeen mukainen henkilöstövähennystavoite olisi em. poistumaan perustuen 1 848 henkilöä. Hallinnonalan tuottavuusohjelmassa esitetty vähennystavoite perustuu eläkkeelle siirtymisestä aiheutuvaan poistumaan.

Opetus- ja kulttuurihallinnon esikuntatoimintojen tuottavuutta lisätään perustamalla opetusministeriön hallinnonalalle yksi tai kaksi valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskusta. Hankintatoimen tuottavuutta lisätään tavoitteena tehokas, ennakoiva sekä verkostoitunut hankintatoimi, joka tukee ydintoimintoja joustavilla ja teknisesti moderneilla prosesseilla.

Virastojen ja laitosten toimitilahallintoa kehitetään tukemaan ja tehostamaan opetusta, tutkimusta ja muuta toimintaa karsimalla käsittelyiden päällekkäisyydet ja yhdenmukaistamalla käytäntöjä sekä tehostamalla tilojen käyttöastetta.

Tietohallintotoimintaa ohjataan opetusministeriön hallinnonalan IT-strategialla ja verkkopalvelu- ja verkkotoimintastrategioilla. Tavoitteena on kehittää verkkotoimintaa, verkkopal-

veluja ja tietojärjestelmiä tukemaan tehokasta päätehtävien ja hallintotehtävien hoitamista sekä palvelujen tarjontaa.

Hallintopalvelujen uudelleenjärjestämisen lisäksi toteutetaan uudistuksia koulutusjärjestelmän rakenteissa ja toimintatavoissa sekä ohjausjärjestelmässä. Tuottavuudelle on myös luotava oikeita asioita oikealla tavalla kuvaavat indikaattorit.

Lissabonin strategian tavoitteena on luoda Euroopasta maailman kilpailukykyisin ja dynaamisin tietoon ja osaamiseen perustuva talous, joka kykenee ylläpitämään kestävästä talouskasvusta, luomaan uusia ja parempia työpaikkoja ja lisäämään sosiaalista yhteenkuuluvuutta. Keskeisenä tavoitteena on vahvistaa tietoyhteiskunta- ja T&K-politiikkaa sekä nopeuttaa kilpailukykyä ja innovaatioita edistävää rakenneuudistusprosessia.

Koulutusjärjestelmän tehokkuuden ja tulokellisuuden parantaminen edistää tuottavuutta paitsi toimialueella myös laajemmin yhteiskunnassa. Tavoitteena on saada nuoret nykyistä varhemmin hyvin koulutettuina ja motivoituneina työmarkkinoille sekä luoda koulutuspalvelujen avulla aikuisväestölle edellytykset pysyä pidempään työelämässä. Keinoina ovat muun ohella valtionosuusjärjestelmän uudistukseen sisältyvät uudet kannustavuuselementit ammatillisen ja ammattikorkeakoulujen rahoituksessa.

Yliopistosektorin näkökulmasta tuottavuuden kehittämiseen liittyvät henkilöstötavoitteet ovat ristiriitaisia; toisaalta tutkimustoiminnan laatua ja määrää tulisi kohottaa ja toisaalta henkilöstöä supistaa. Tuottavuusohjelman toimeenpanossa on otettava huomioon, että tutkimus ja korkeakouluopetus ovat hallituksen painopistealueita.

Yliopistojen tuottavuutta lisätään muuttamalla yliopistoverkkoa ja koulutusvastuita tavoitteena kansainvälisesti nykyistä kilpailukykyisemmät ja suuremmat yliopistoyksiköt. Vapautuvat voimavarat kohdistetaan tukemaan yliopistojen profiloitumista, painalojen vahvistamista, uusien kasvualojen kehittämistä ja huippututkimusta.

Valtionosuussektorin tuottavuuden lisäämisessä keskeisin hanke on kunta- ja palvelurakennehanke. Tavoitteena on rakenteiden kehittäminen siten, että tasa-arvoiset koulutuspalvelut pystytään turvaamaan.

Koulutus- ja tiedepolitiikan virastojen ja laitosten osalta tavoitteena on, että voimavarat keskitetään lainsäädännössä määrättyihin ydintehtäviin. Seuraavissa tulossopimuksissa Suomen Akatemialle, arkistolaitokselle, kotimaisten kielten tutkimuskeskukselle, Varastokirjastolle ja Opetushallitukselle asetetaan tavoitteeksi 2 %:n keskimääräinen vuotuinen tuottavuuden kasvu. Lisäksi koulutus- ja tiedepolitiikan toimialalla jatketaan tutkimushankkeita ja tilastoinnin kehittämistä sekä tietopohjan parantamista.

Opetusministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön yhteinen työryhmä tarkastelee hallinnonalojen tutkimusasemaverkostoa. Työryhmä tekee esityksiä toiminnan päällekkäisyyksien karsimiseksi ja yhteistyön vahvistamiseksi erityisesti infrastruktuurin (tilat ja laitteet), mutta myös henkilöstön osalta.

Kulttuurin ja luovuuden edistäminen lisää yhteiskunnan kilpailukykyä, parantaa osaamisen tasoa ja edistää globalisaation myönteistä kehitystä. Kulttuurin, liikunnan ja nuorisotyön toimialojen tuottavuushyödyt näkyvät osana kansalaisten yleistä hyvinvointia. Tuottavuusohjelma painottuu yhteistyörakenteiden ja tiedontuotannon kehittämiseen sekä toimialojen virastojen toiminnan tuottavuuden tehostamiseen. Tuottavuutta edistetään tietoyhteiskuntakehityksen mahdollisuuksin. Esimerkiksi nykyiset julkisen palvelutoiminnan tuottavuusmittarit kirjastotoimen osalta eivät ota huomioon lisääntyntä kirjastojen verkkopalveluiden käyttöä.

Suomalaisessa yhteiskunnassa tuotetaan mittavat palvelut kansalaisjärjestöjen vapaaehtoisvoimin ja yhdistys- tai yrityspohjaisten toimijoiden kanssa yhteistyössä. Ministeriö voi informatio-ohjauksen, seurannan ja rahallisten resurssien suuntaamisella ohjata toimintaa. Tuot-

tavuuden näkökulmasta tarkasteltuna kansalaistoiminta on erittäin kustannustehokas tapa huolehtia kulttuurin, liikunnan ja nuorisotyön edistämisestä.

Kulttuurialan virastot ja laitokset keskittävät voimavaransa niille kutakin virastoa koskevassa lainsäädännössä määriteltyihin ydintehtäviin ja tuottavuusnäkökulmaa kehitetään virastojen omilla tuottavuusindikaattoreilla. Näkövammaisten kirjastossa on virastoista meneillään merkittävin tuottavuushanke Daisy on demand -jakelujärjestelmän käyttöönoton muodossa. On demand -jakelu tulee korvaamaan kirjaston nykyisen lainaustoiminnan. Museoviraston tuottavuushankkeessa on tarkoituksena siirtää eläköitymisen vuoksi vapautuvia virkoja perustettaviin aluetoimipisteisiin.

Kirjastotoimen tuottavuutta edistetään hankkeella, jossa Rovaniemen kaupunginkirjasto yhdessä lääninhallituksen ja Lapin yliopiston kanssa selvittää tilaaja-tuottaja-malliin tarvittavaa kirjastotoimen tuotemäärittelyä. Samalla pyritään löytämään tuottavuuden mittaamiseen kaikki kirjaston keskeisimmät palvelut yhdistävä mittari. Selvitystyö valmistuu vuoden 2005 aikana.

Taiteen tuotanto on kansainvälisesti tarkasteltuna laadullisesti ja määrällisesti kilpailukykyistä. Lähivuosina panostetaan organisatorisin ja rahoituksellisin keinoin kulttuuriviennin tehostamiseen, millä tähdätään tuottavuuden olennaiseen lisääntymiseen.

Opetusministeriön oman henkilöstön osalta varaudutaan ministeriön henkilöstön ikärakenteen muutokseen ennakoivalla henkilöstösuunnittelulla ja kohdentamalla uudelleen nykyisiä henkilöstövoimavaroja.

Sisältö

1	Tuottavuusohjelman lähtökohdat ja tavoitteet	7
1.1	Lähtökohdat	7
1.2	Tavoitteet	8
1.3	Käsitteet	8
1.4	Hallinnonalan toiminnan laajuus ja ominaispiirteet	9
1.5	Ohjelman toteuttaminen, aikataulu ja seuranta	10
2	Hallinnonalan esikunta- ja tukitoimintojen tuottavuus	12
2.1	Opetusministeriön tuottavuus virastona	12
2.2	Talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskukset	13
2.3	Hankintatoimi	15
2.4	Toimitilastrategia	16
2.5	Tietohallinto	18
2.6	Muut hankkeet	20
3	Koulutus- ja tiedepolitiikan toimialan tuottavuus	21
3.1	Yleistä	21
3.2	Koulutusjärjestelmän tehokkuuden parantaminen	22
3.2.1	Koulutuksen läpäisyn tehostaminen ja keskeyttämisen vähentäminen	22
3.2.2	Jatko-opintoihin siirtymisen nopeuttaminen	24
3.2.3	Aikaisemmin hankitun osaamisen tunnustamisen lisääminen	26
3.3	Yliopistosektorin tuottavuus	27
3.3.1	Rakenteellinen kehittäminen ja innovaatiojärjestelmän tehostaminen	28
3.3.2	Koulutuksen läpäisyn tehostaminen ja keskeyttämisen vähentäminen	29
3.3.3	Hallinto- ja tukitoimintojen tehostaminen	31
3.3.4	Henkilöstövaikutusten tarkastelu	33
3.4	Valtionosuuksilla ja -avustuksilla rahoitettavien koulutuspalvelujen tuottavuus	35
3.5	Tuottavuuden parantaminen toimialan virastoissa ja laitoksissa	36
3.6	Tietopohjan ja tuottavuustilastoinnin kehittäminen	39
4	Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan toimialan tuottavuus ⁴¹	
4.1	Yleistä	41
4.2	Kirjastopalvelut	42
4.3	Valtionosuuksilla ja -avustuksilla rahoitettavien kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopalvelujen tuottavuus	44
4.4	Tuottavuuden parantaminen toimialan virastoissa ja laitoksissa	45
4.5	Tiedontuotannon kehittäminen	49
5	Yhteistyö	51
5.1	Yhteistyö muiden hallinnonalojen ja sidosryhmien kanssa	51
5.2	Yhteistyö hallinnonalan virastojen ja laitosten kanssa	51
5.3	Yhteistoiminta henkilöstön kanssa	52
5.4	Hankkeiden rahoitus ja muu tuki	52

1 Tuottavuusohjelman lähtökohdat ja tavoitteet

1.1 Lähtökohdat

Opetusministeriön hallinnonalan tuottavuusohjelma toteuttaa osaltaan hallitusohjelman ja hallituksen strategia-asiakirjan mukaista julkisen hallinnon ja palvelujen tuottavuuden kehittämistä. Tuottavuusohjelman lähtökohtina ovat hallitusohjelma, hallituksen strategia-asiakirja, opetusministeriön strategia 2015, opetusministeriön aluestrategiat, koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelma 2003-2008, ministeriön toiminta- ja taloussuunnitelma 2006-2009, peruspalveluohjelma 2006-2009, valtioneuvoston periaatepäätös taide- ja taiteilijapolitiikasta sekä muut toimialan strategiat ja ohjelmat.

Valtion tulositytys- ja tilivelvollisuusmuutoksen ja siihen liittyvän uudistetun talousarvioasetuksen (254/2004) mukaisesti ministeriön toimialan tuloksellisuutta tulee tarkastella kokonaisvaltaisesti. Opetusministeriön toimialan tuloksellisuuden tarkastelussa korostuu yhteiskunnallinen vaikuttavuus ja laatu. Tuottavuuden tarkastelun yhteydessä on tarpeen käsitellä myös yhteiskunnallisen vaikuttavuuden kehittämistä ja mittareita. Lisäksi tulee kehittää laadun arviointia ja systematisoida arviointitiedon käyttöä tuloksellisuuden arvioinnin osana.

Hallituksen 11.3.2005 kehyspäättöksen tarkoituksena on tehostaa julkisten palvelujen ja hallinnon tuottavuuden kehittämistyötä. Koko valtionhallinnosta jää eläkkeelle tai siirtyy muiden työnantajien palvelukseen vuoteen 2011 mennessä valtion työmarkkinalaitoksen arvion mukaan noin 35 000 henkilöä. Hallituksen kehyspäättöksen mukaan vuoden 2011 loppuun mennessä täytetään keskimäärin puolet valtion henkilöstön poistuman johdosta vapautuvista valtion työpaikoista. Hallitus korostaa ministeriöiden, virastojen ja laitosten toiminnan keskittämistä ydintehtäviin, yleishallinnon, hankintojen ja tukipalveluiden nopeaa tehostamista, resurssien yhteiskäytön lisäämistä sekä toimintojen sähköistämistä.

Hallituksen 7.4.2005 hyväksymän 2005 strategia-asiakirjan mukaan julkisen sektorin toimintaa tehostetaan hallinnonalakohtaisilla tuottavuusohjelmilla. Ministeriöt tarkistavat tuottavuusohjelmat kehyspäättöksessä todettujen tavoitteiden ja toimenpiteiden mukaisiksi. Toiminnallisten linjausten osalta mm. talous- ja henkilöstöhallinnon tehostamistoimet tulee toteuttaa kaikilla hallinnonaloilla viimeistään vuodesta 2007 alkaen. Valtion hankintojen toteutusta tehostetaan keskittämällä merkittävimpien yhteisten tuoteryhmien hankintoja ja vähentämällä päällekkäistä hankintatoimintaa.

Lisäksi peruspalveluohjelmaan vuosille 2006-2009 sisältyy valtionosuuksien rahoitettavia kuntien peruspalveluja koskevia toimenpiteitä.

1.2 Tavoitteet

Tuottavuusohjelman tavoitteena on edistää tuottavuutta sekä sen mittaamista ja hallintaa hallinnonalalla, ts. ohjelmoida, tukea ja vauhdittaa hallinnonalalla toteutettavia tuottavuuden lisäämiseen johtavia toiminnallisia ja rakenteellisia uudistuksia ja tietotekniikan käyttöä. Tavoitteena on myös varmistaa ja turvata voimavarojen kohdentaminen hallinnonalan ydintehtäviin hoitamiseen. Ohjelman tarkoituksena on ministeriön kannalta olla tukena toiminta- ja taloussuunnitelmaan sisällytettävälle tuottavuutta ja tehokkuutta edistäville toimenpiteille, kehysedotuksen valmistelulle, talousarvioesityksen laadinnalle, tulosohtaukselle sekä valtionosuuksilla ja valtionavulla rahoitettavan toiminnan tuottavuuden kehittämislle.

Valtiovarainministeriön 26.4.2005 antamien ohjeiden mukaan tarkoituksena on, että tuottavuutta lisäävillä rakenteen, toiminnan ja tietotekniikan käytön muutoksilla saadaan aikaan hallituksen kehyspäättöksessä tavoitteeksi asettama valtion henkilöstömäärän väheneminen ja että toimenpiteillä on selkeästi osoitettu vaikutus kehyskauden määrärahatarpeeseen. Tarkoituksena on parantaa pitkäjänteisesti tuottavuutta ja käyttää tuottavuushyötyjä siten, että julkisen sektorin tärkeimmät tehtävät kyetään hoitamaan jatkossakin tuloksekkaila tavalla. Päämääränä on sekä parantaa hallinnonalan ja sen virastojen mahdollisuuksia saada voimavaroja uusiin tehtäviin ja muihin välttämättömiin voimavaratarpeisiin että lisätä mahdollisuuksia kohdentaa uudelleen voimavaroja julkisen talouden sisällä. Keskeiset hallinnonalan tuottavuutta lisäävät kehittämishankkeet ja niiden vaikutukset kehyskseen sisällytetään kehysedotukseen ja hallituksen kevään 2006 kehyspäättöksen.

1.3 Käsitteet

Tuottavuudella tarkoitetaan tuotoksen ja panosten suhdetta. Tuottavuus -käsitteellä tarkoitetaan tässä ohjelmassa toiminnan tuottavuutta laajassa mielessä, jolloin sen piiriin kuuluvat lisäksi tehokkuus ja taloudellisuus. Tuottavuus nousee, kun nykyinen tuotos saadaan aikaan vähemmän panoksilla tai kun tuotos kasvaa nykyisillä panoksilla. Tuottavuuden määrittelyn ja mittauksen lisäksi tarvitaan myös laadun hallintaa.

Työn tuottavuus kuvaa tuotoksen ja työpanoksen suhdetta.

Tuotokset ovat konkreettisia tai välittömiä palveluja tai suoritteita, joita toiminta tuottaa. Tuotosten määrää kuvaavina tunnuslukuina käytetään esim. opetustunteja, kirjastokäyntejä, suoritettuja tutkimuksia, tehtyjä lupapäättöksiä.

Panoksilla tarkoitetaan tuotosten aikaansaamisessa käytettyjä taloudellisia voimavaroja tai (yksittäisiä) tuotannontekijöitä, kuten työpanoksia.

Laadunhallinnalla tarkoitetaan palvelukykyä ja laatua. Palvelukykyä kuvaavat tunnusluvut; esim. palvelujen riittävyys ja kohdentuminen mm. alueittain, asiakasryhmittäin tai kysynnän mukaan. Laatu on niistä toiminnan ominaisuuksista muodostuva kokonaisuus, johon perustuu toiminnan kyky täyttää sille asetetut vaatimukset ja odotukset.

Tuloksellisuus muodostuu yhteiskunnallisesta vaikuttavuudesta ja toiminnallisesta tulokseellisuudesta. Tuloksellisuuden kriteerijä käytetään tulostavoitteiden asettamisessa ja tuloksellisuusraportoinnissa. Toiminnallisen tuloksellisuuden perusteita ovat toiminnallinen tehokkuus, tuotokset ja laadunhallinta sekä henkisten voimavarojen hallinta.

Vaikuttavuudella tarkoitetaan toiminnalla tavoiteltujen yhteiskunnallisten vaikutusten toteutumista. Yhteiskunnallinen vaikuttavuus kuvaa toimenpiteiden vaikutuksia asiakaskunnalle tai kansalaisille laajemminkin tuotettuja hyötyjä, aikaansaatuja muutoksia yhteiskunnassa, kuten valmistuneiden sijoittuminen työelämään, syrjäytymisen ehkäisy tai väheneminen tms.

1.4 Hallinnonalan toiminnan laajuus ja ominaispiirteet

Opetusministeriön hallinnonalan tunnuslukuja

	Valtionhallinto (2004)		Kunnat ja kuntayhtymät (2003)	
		muutos% ed.vuoteen		muutos% ed.vuoteen
Henkilöstön lukumäärä	36 500	1,3	116 700	0,3
Oppilasmäärä ¹⁾	185 000	0,0	865 000	0,2
Opetustuntien lukumäärä ²⁾			46 422 000	0,2
Peruskoulujen määrä	15	0,0	3 616	-2,5
Kirjastolainausten lukumäärä			108 542 000	1,5
Toiminnan kulut (M€)	2 268	4,5	6 991	4,6
- palkkausmenot	1 413	1,9		
- vuokramenot	287	6,7		
v.2002 kuntien ja ky:n toiminnankulut			6 683	
²⁾ Kuntien esiopetus, perusopetus, lukiokoulutus, ammatillinen koulutus				

1. Tuottavuus tulee ottaa huomioon osana opetusministeriön hallinnonalan tuloksellisuuden ja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden laajempaa arviointia. On huomattava, että panostukset sivistykseen sekä kansalaisten henkiseen ja fyysiseen hyvinvointiin näkyvät muiden hallinnonalojen hyötyinä ja usein vasta pitkien aikajaksojen kuluessa. Opetusministeriön hallinnonalan tuottavuustarkastelun rinnalla tuleekin korostaa myös toiminnan vaikutuksia muiden sektoreiden tuottavuuteen ja yhteiskuntakehitykseen pitkällä aikavälillä.
2. Hallinnonalan erityispiirteenä on paikallisen opetus- ja kulttuuritoimen korostunut merkitys. Paikallistasolla kunnat huolehtivat lähes kokonaan perusopetuksen ja lukiokoulutuksen järjestämisestä. Ammatillisesta koulutuksen järjestäjistä noin puolet on kuntia tai kuntayhtymiä. Yleiset kirjastot ovat kaikki kuntien ylläpitämiä. Kunnilla on perustuslaissa turvattu itsehallinto. Kunnille ei saa antaa uusia tehtäviä tai velvollisuuksia taikka ottaa pois tehtäviä tai oikeuksia muuten kuin säätämällä siitä lailla. Kuntien ja kuntayhtymien lisäksi rekisteröidyt (yksityiset) yhteisöt ja säätiöt voivat toimia koulutuksen järjestäjinä. Myös valtionosuutta ja -avustusta saavat museot, teatterit ja orkesterit tuottavat kulttuuripalveluja alue- ja paikallistasolla. Valtio ja kunnat osallistuvat valtionosuusjärjestelmän puitteissa toiminnan rahoittamiseen. Palvelujen organisoiminen ja järjestämistapa on suurelta osin paikallistason vastuulla. Opetusministeriön ohjausvälineinä ovat lähinnä säädös-, resurssi- ja informaatio-ohjaus sekä järjestämislupapolitiikka.
3. Opetus- ja kulttuuritoimen käyttökustannusten rahoitusjärjestelmä on osa kuntien valtionosuusjärjestelmää. Rahoitusta myönnetään suoraan koulutuksen järjestäjinä toimiville kunnille, kuntayhtymille ja yksityisille toiminnan järjestäjille. Rahoitus perustuu oppilasmääriin ja muihin toiminnan laajuutta kuvaavien suoritteiden määriin sekä vuosittain etukäteen päätettyihin laskennallisiin yksikköhintoihin. Myönnetyn rahoituksen käyttö ei

ole sidottu rahoituksen myöntämis- ja laskentaperusteisiin, mikä mahdollistaa kuntien ja muiden palveluiden järjestäjien itsenäisen päätösvallan niiden kohdentaessa voimavaroja eri tarkoituksiin. Jos rahoituksen saaja kykenee järjestämään toimintaa yksikköhintoja alemmilla kustannuksilla, sen saama rahoitus ei vähene. Toisaalta, jos todelliset kustannukset ylittävät yksikköhintojen mukaisen tason, rahoituksen saaja vastaa ylimenevistä kustannuksista kokonaan itse. Näin ollen rahoitusjärjestelmä sinällään kannustaa rahoituksen saajia toimimaan kustannustehokkaasti. Kuntien valtionosuusjärjestelmää koskevan uudistuksen on tarkoitus tulla voimaan vuoden 2006 alusta. Uudistuksen tavoitteena on kannustaa kuntia ja muita ylläpitäjiä lisäämään palvelutuotannon tuottavuutta ja tehokkuutta. Tuottavuutta lisäävät erityisesti perusopetuksen kouluverkkotekijän poistaminen (pl. harvimminkin asutut kunnat ja saaristokunnat) sekä tuloksellisuuden sisällyttäminen yhdeksi rahoituksen määräytymisperusteeksi ammatillisessa koulutuksessa ja ammattikorkeakouluissa.

4. Harkinnanvaraiset valtionavustukset ovat valtionosuusjärjestelmän ohella keskeinen osa opetusministeriön resurssiohjausta. Tulosohtauksen periaatteita on tulospäusteisten valtionavustusten muodossa sovellettu myös eräisiin järjestöjen valtionavustuksiin. Lisäksi harkinnanvaraisia valtionavustuksia koskevia tehtäviä on delegoitu eräille yksityisille järjestöille, säätiöille ja muille yhteisöille.
5. Erityisesti kulttuuri-, liikunta- ja nuorisosektoreille on tyypillistä laaja-alainen ja monipuolinen kansalaisjärjestötoiminta. Opetusministeriön tavoitteena on varmistaa edellytykset mahdollisimman elinvoimaiselle ja itsenäiselle kansalaistoiminnalle. Opetusministeriön ohjauskeinoina korostuvat tällöin informaatio- ja resurssiohjaus.
6. Suomessa kaikki yliopistot (20) ovat valtion yliopistoja. Yliopistojen toiminnan perustana on opetuksen ja tieteen vapaus ja yliopistojen autonomia, joten niiden päätöksentekojärjestelmä on hyvin itsenäinen. Yliopistojen taloudellista autonomiaa ollaan edelleen vahvistamassa. Yliopistojen rahoitus ei perustu yksikköhintoihin. Yliopistoille kohdennettavasta toimintamenorahoituksesta merkittävä osa on kuitenkin sidottu tutkintotavoitteisiin ja suoritettuihin tutkintoihin. Tämä kannustaa yliopistoja järjestämään koulutuksensa mahdollisimman tehokkaasti. Ammattikorkeakoulut (29) ovat kunnallisia tai yksityisiä. Ammattikorkeakouluilla on sisäisissä asioissaan itsehallinto. Opetusministeriön ohjausvälineitä korkeakoulujen osalta ovat lähinnä säädösohjaus, tavoite-, tulos- ja resurssiohjaus sekä informaatio-ohjaus.

1.5 Ohjelman toteuttaminen, aikataulu ja seuranta

Opetusministeriön tulosohtauksen keskeisiä välineitä ovat hallinnonalan tuottavuusohjelma, toiminta- ja taloussuunnitelmat, kehysmenettely, talousarviomenettely, tulosohtaus sekä toimintakertomus- ja tilinpäätösmenttely. Yleisiä tuottavuuden kehittämistavoitteita asetetaan kehys- ja budjettimenttelyssä sekä tulossopimuksissa ja taloussuunnitelmissa. Lisäksi ohjelmaa hyödynnetään peruspalveluohjelman laadinnassa ja valtionosuusjärjestelmän kehittämisessä sekä kuntien palvelurakennuudistuksen valmistelussa.

Tuottavuusohjelma on osa hallinnonalan tulosohtausta sekä virastojen ja laitosten toiminnan ja talouden suunnittelua. Toteutuneesta tuottavuuskehityksestä ja ohjelman toimeenpa-

nosta raportoidaan tilinpäätös- ja kertomusmenettelyssä. Ensimmäinen uusimuotoinen valtion tilinpäätöskertomus laadittiin vuodelta 2004.

Ohjelma laaditaan toiminta- ja taloussuunnitelmakaudelle ja sitä tarkistetaan vuosittain. Ohjelman toteuttaminen sisällytetään vuosittain kehys- ja talousarvioehdotuksiin sekä tulossopimuksiin ja -suunnitelmiin. Ohjelmassa esitetyt toimenpiteet toteutetaan pääsääntöisesti vuoden 2010 loppuun mennessä. Tarkemmat toteuttamisaikataulut esitetään tuottavuushankkeiden yhteydessä. Tuottavuuden parantamisessa tähdätään noin kymmenen lähivuoden aikana vaikuttaviin toimenpiteisiin.

Tuottavuusohjelman toteutumista seurataan opetusministeriön tuottavuusohjelmahankkeessa, joka on asetettu 31.3.2007 päättyväksi toimikaudeksi. Tuottavuusohjelmaan sisältyvien koulutus- ja tiedepolitiikan toimialan, kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan toimialan sekä hallinnonalan esikunta- ja tukitoimintojen tuottavuutta edistävien toimenpiteiden seurannasta vastaavat asetetut kolme osahanketta. Seuranta koordinoi ohjausryhmä.

Käsillä olevaa tuottavuusohjelmaa varten on saatu esitykset hallinnonalan virastoilta ja laitoksilta. Tuottavuusnäkökulma tullaan ottamaan huomioon osana tulosohejausta.

2 Hallinnonalan esikunta- ja tukitoimintojen tuottavuus

2.1 Opetusministeriön tuottavuus virastona

Ministeriön käytettävissä olevista hallinnonalan ohjauskeinoista tärkeimpiä ovat säädös-, tulos-, resurssi- ja informaatio-ohjaus. Tulosohtauksen keskeisimmät välineet ovat ministeriön ja sen hallinnonalan virastojen väliset tulossopimukset, joihin on sisällytetty keskeisimmät tulostavoitteet sekä niihin käytettävät resurssit. Tulosohtauksen piirissä ovat erityisesti yliopisto- ja korkeakoulusektori sekä tiedepolitiikan ja kulttuuripolitiikan virastot ja laitokset. Resurssiohtauksen piirissä ovat edellä mainittujen lisäksi myös kunnat ja kuntayhtymät sekä yksityiset koulutus- ja kulttuuripalveluiden järjestäjät. Laskennalliset valtionosuudet ja harkinnanvaraiset valtionavustukset ovat merkittävä resurssiohtauksen väline. Informaatio-ohjausta käytetään ohjauskeinona silloin, kun ohjausta ei ole tarkoituksenmukaista tai mahdollista toteuttaa tulos- tai resurssiohtauksella johtuen esimerkiksi kuntien itsehallinnosta tai yliopistojen autonomisesta asemasta. Informaatio-ohjausta sovelletaan mm. hankintastrategian toimeenpanon yhteydessä. Edellä mainittujen ohjauskeinojen rinnalla käytetään strategista henkilöstösuunnittelua.

Kehittääkseen mainittuja ohjauskeinoja ministeriö asettaa syksyllä 2005 työryhmän, jonka tehtävänä on mm. määritellä ministeriön ydintoiminnat, arvioida miten valtioneuvoston asettamien tuottavuuden, yhteiskunnallisen vaikuttavuuden, strategisen henkilöstösuunnittelun sekä kokonaistaloudellisuuden tavoitteet tulee ottaa huomioon opetusministeriön toiminnassa sekä tehdä ehdotukset ministeriön suunnittelu- ja seurantarjestelmien kehittämiseksi. Lisäksi ministeriö on asettanut Tilastokeskuksen kanssa yhteishankkeen, jonka tavoitteena on kehittää tuottavuusmittaristo ministeriölle ja sen hallinnonalalle.

Ministeriö varautuu tavoitteellisella henkilöstösuunnittelulla henkilöstön ikärakenteen ja tehtävien muutoksiin, helpottamaan rakennemuutosten hallintaa, edistämään tehtävien vaativuustason edellyttämää osaamista, siirtämään osaamista tuleville viranhaltijoille sekä turvaamaan uuden henkilöstön rekrytointi ja koulutus. Ministeriö huolehtii osaltaan valtiotyöntekijän palkkakilpailukyvyistä. Ennen jokaista virantäyttöä selvitetään toimintayksikön ja koko organisaation kannalta osaamis- ja resurssitarve sekä mahdollisuus tehtävien uudelleen järjestykseen.

Ministeriötä kehitetään edelleen hallinnonalansa strategisena esikuntana. Ministeriön suunnittelu- ja seurantajärjestelmiä, ministeriön osastoja koskevia yhteisiä toimintoja sekä sähköisiä asiakaspalvelu- ja asianhallintaprosesseja tehostetaan, mahdollisia päällekkäisiä toimintoja puretaan, talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskushanke toteutetaan ja ministeriöstä delegoidaan eräitä tehtäviä ministeriön alaiseen hallintoon. Arvioitu henkilöstövaikutus on 15-28 henkilötyövuotta.

Opetusministeriön henkilöstömäärä on 338 henkilöä, josta arvioitu eläköitymisestä aiheutuva poistuma vuosina 2005-2011 on yhteensä 56 henkilöä.

Taulukko 1. Henkilöstövaikutusten tarkastelu opetusministeriön osalta.

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Yht.
Eläkkeelle siirtymisestä aiheutuva poistuma,	3	5	5	8	10	12	13	56
josta 50 % (lkm)	-	-	-	-	-	-	-	28
Tuottavuushankkeista aiheutuva poistuma								15-28

Opetusministeriö kehittää virkamiestensä urasuunnittelua ja liikkuvuutta ja edellyttää yhä useammassa tehtävässä monipuolista kokemusta opetusministeriön toimialalta. Laaja-alaisen osaamisen vaatimusta tuetaan mm. suunnitelmallisella tehtävänkierrolla. Tulossuunnitelmaan lisätään vuosittain strategisen henkilöstösuunnittelun toimenpiteet.

Hallinnonalan talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskushankkeen toteuttamisen edellyttämä yksilötasolle menevä henkilöstösuunnittelu aloitetaan. Hankkeen yhteydessä selvitetään, kuinka resurssien siirtäminen palvelukeskukseen tulee tapahtua palvelukeskuksen tarvitsemat resurssit ja hallinnonalan tuottavuustavoitteet huomioon ottaen (ks. luku 3.1).

2.2 Talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskukset

Tavoite:

Talous- ja henkilöstöhallinnon tuottavuutta ja palvelukykyä lisätään.

Keinot:

Perustetaan opetusministeriön hallinnonalalle yksi tai kaksi valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskusta. Samalla kehitetään hallinnon toimintatapoja, rakenteita ja välineitä.

Nykytilan kuvaus:

Opetusministeriön hallinnonalan taloushallintotehtävien hoito on organisoitu 27 tilivirastoon. Jokainen yliopisto (20 kpl) toimii tilivirastona. Muut tilivirastot ovat: Kansallisarkisto, Museovirasto, Opetushallitus, Suomen Akatemia, Suomenlinnan hoitokunta ja Valtion taidemuseo. Museovirasto hoitaa myös Suomen Kansallismuseon tilivirastotehtävät.

Opetusministeriön tilivirastoon kuuluvat ministeriön päämaksupisteen lisäksi seuraavat yhdeksän maksupistettä:

- Kansainvälisen henkilövaihdon keskus CIMO (Helsinki)
- Kotimaisten kielten tutkimuskeskus (Helsinki)

- Näkövammaisten kirjasto (Helsinki)
- Suomen elokuva-arkisto (Helsinki)
- Suomen ortodoksinen kirkollishallitus (Kuopio)
- Valtion elokuvatarkastamo (Helsinki)
- Varastokirjasto (Kuopio)
- Venäjän ja Itä-Euroopan instituutti (Helsinki)
- Ylioppilastutkintolautakunta (Helsinki)

Opetushallitukseen tilivirastona kuuluu päämaksupisteen lisäksi 18 maksupistettä, joista 8 yleissivistävää erityisoppilaitosta, viisi ammatillista erityisoppilaitosta, kaksi kielikoulua sekä Saamelaisalueen ammatillinen koulutuskeskus, Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskus ja Opetusalan koulutuskeskus Opeko.

Hallinnonalalla on noin 36 500 henkilötyövuotta.

Toimenpiteet:

- Opetusministeriö osallistuu Valtiokonttorin koordinoimaan talous- ja henkilöstöhallinnon kehittämisohjelmaan (Kieku). Ohjelman tavoitteena on aikaansaada sellainen kehitys, että talous- ja henkilöstöhallinnon tuottavuus paranee kohdealueilla vuoden 2009 alkuun mennessä noin 40 % ja samalla sekä asiakas- että työtyytyväisyys ovat talous- ja henkilöstöhallintotehtävissä nykyistä parempia.
- Valtiovarainministeriö on asettanut 7.7.2004 ohjausryhmän valmistelemaan ja koordinoimaan henkilöstö- ja taloushallinnon palvelukeskusten perustamishankkeita. Ohjausryhmä on määritellyt I osamietinnössään 29.10.2004 palvelukeskusten perustamisen periaatelinjaukset sekä II osamietinnössään 29.4.2005 palvelukeskusten perustamisen edellyttämiä konkreettisia toimenpiteitä.
- Valtiovarainministeriö on asettanut 15.3.2005 työryhmän laatimaan alueellistamisessa, palvelukeskusten perustamisessa ja muissa organisaation muutostilanteissa noudatettavat henkilöstöpoliittiset periaatteet. Työryhmä on laatinut esityksen henkilöstöpoliittisista toimintatavoista valtionhallinnon organisaatiomuutoksissa (8/2005, 15.6.2005).
- Opetusministeriön hallinnonalan talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskushankkeen selvitystyö on kytketty Valtiokonttorin Kieku-ohjelman valmisteluun sekä Valtiokonttorin ja valtiovarainministeriön linjauksiin.
- Syksyllä 2005 on käynnistetty hanke pääkaupunkiseudun seitsemän yliopiston (Helsingin kauppakorkeakoulu, Teknillinen korkeakoulu, Svenska handelshögskolan, Sibelius-Akatemia, Teatterikorkeakoulu, Taideteollinen korkeakoulu ja Kuvataideakatemia) talous- ja henkilöstöhallinnon tukipalvelujen keskittämiseksi, jolloin tukeuduttaisiin Helsingin kauppakorkeakouluun palvelukeskusverkoston muodostajana. Taloushallinnon palvelukeskusmallin käyttöönottoa kaikissa yliopistoissa selvitetään vuoden 2006 aikana.
- Palvelukeskusten perustamisen edellytyksenä on, että taloushallinnon sisällöt ja prosessit on sähköistetty, yksinkertaistettu, yhdenmukaistettu, tuotteistettu ja standardisoitu riittävästi.

Vastuutahot:

Opetusministeriön hallinnonalan talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskushankkeen ohjausryhmä, ministeriön osastot, virastot ja laitokset.

Alustava aikataulu:

- Selvitys ja suunnittelu v. 2005-2007
- Toimeenpano asteittain vuosina 2008-2009

Ohjelmaa tarkennetaan Kieku-hankkeen edetessä, jolloin otetaan huomioon hallinnonalan tilivirastoilta esiselvityksen yhteydessä saatu palaute.

Alustava menolaskelma (1 000 euroa)

(tarkennetaan suunnittelutyön kuluessa):

	2005	2006	2007	2008	2009
• suunnittelu	50	200	200		
• perustaminen (kalusto, ohjelmistot)			500	500	
• käynnistäminen			500	2 000	2 000
• säästöt (vuodesta 2011 alkaen)					

Seuranta:

Tulossuunnitelmien ja talousarvioehdotusten yhteydessä.

Hankkeen ohjausryhmä on asetettu ja hallinnonalan kaikkia tilivirastoja koskeva esiselvitystyö on käynnistetty. Esiselvitys valmistuu 31.3.2006 mennessä ja sen perusteella tehdään suunnitelmat hankkeen jatkovalmistelusta. Pääkaupunkiseudun seitsemän yliopiston palveluverkostohanke on käynnistetty.

2.3 Hankintatoimi

Tavoite:

Opetus- ja kulttuurihallinnon hankintatoimen tuottavuutta lisätään tavoitteena kokonaistaloudellisesti tehokas, ennakoiva sekä verkottunut hankintatoimi, joka tukee ydintoimintoja joustavilla, teknisesti moderneilla ja yksinkertaisilla prosesseilla. Hankintastrategian toimenpiteet toteuttavat osaltaan tuottavuushankkeen mukaisia tavoitteita osana tuottavuuden lisäämiseen johtavia toiminnallisia ja rakenteellisia uudistuksia.

Keinot:

Opetus- ja kulttuurihallinnon hankintastrategian sekä opetusministeriön ja sen maksupisteiden hankintaohjeen soveltaminen.

Nykytila:

Hallinnonalan hankintatoimi on organisoitu 27 tilivirastoon. Muun muassa jokainen yliopisto toimii hankintayksikkönä. Opetusministeriön tilivirastoon kuuluu yhdeksän maksupistettä. Hankintatoimen menettelytavoissa on epäyhtenäistä käytäntöä. Hankintatoimen yhteistyötä ei juuri ole. Hankintatoimeen erikoistunutta henkilöstöä on vain osassa virastoista.

Opetus- ja kulttuurihallinnon hankintastrategia on vahvistettu 17.6.2005. Samalla on vahvistettu myös opetusministeriön ja sen maksupisteiden hankintaohje sekä asetettu opetus- ja kulttuurihallinnon hankintatoimen yhteistyöryhmä.

Toimenpiteet:

- Opetus- ja kulttuurihallinnon hankintatoimen yhteistyöryhmä selvittää asiantuntijayksikön perustamismahdollisuuksia, hankintatoimen resursointia, yhteistyön lisäämistä sekä seurantajärjestelmän kehittämistä (vaihe 2).
- Huolehditaan valtion konsernitason hankintastrategian toteuttamisesta ministeriön hallinnon alalla (vaihe 2).
- Perustetaan opetus- ja kulttuurihallinnon hankintatoimen asiantuntijayksikkö (vaihe 3).
- Arvioidaan hankintatoimen kehittämistoimenpiteiden vaikuttavuutta (vaihe 3).

Vastuutahot:

Opetusministeriön hallintoyksikkö, talousyksikkö, osastot, hallinnonalan virastot ja laitokset.

Aikataulu:

- 1. vaihe v. 2004 (työryhmävaihe)
- 2. vaihe v. 2005
- 3. vaihe v. 2006

Menolaskelma (1000 euroa):

	2005	2006	2007	2008
• suunnittelu	50	50		
• perustaminen (kalusto, ohjelmistot)				
• käynnistäminen			120	120

Tehostamalla ostotoimintaa, lisäämällä yhteistyötä hallinnonalan hankintatoimessa ja hyödyntämällä valtiokonsernin tarjoamia mittakaavaetuja on mahdollista vähentää hankintaan liittyviä ostomenoja. Tehostamalla hankintamenettelyjä vähennetään hankintatoimen prosessikustannuksia.

Seuranta:

Tulossuunnitelmien, TTS-valmistelun ja talousarvioehdotusten yhteydessä. Erillinen arviointi vuonna 2006.

2.4 Toimitilastrategia

Tavoite:

Opetusministeriön hallinnonalan virastojen ja laitosten toimitilahallintoa kehitetään siten, että toimitilat tukevat ja tehostavat opetusta, tutkimusta ja muuta toimintaa tarjoamalla sellaiset

toimintaedellytykset, jotka parantavat opiskelu- ja tutkimustuloksia sekä edistävät lyhyitä suoritusajoja.

Tavoitteena on soveltaa yliopistoissa jo käynnistettyä toimitilastrategian laatimista ja toimeenpanoa myös muihin hallinnonalan virastoihin niiden erityispiirteet huomioiden.

Keinot:

Toimitilastrategioiden tavoitteena on tuottavuuden parantaminen myös karsimalla käsittelyiden päällekkäisyydet, vähentämällä tarpeettomaksi jääneitä toimintoja ja yhdenmukaistamalla käytäntöjä soveltuvin osin. Toimitilastrategian avulla kehitetään virastojen sisäistä tilaveloitusta, jolla tehostetaan tilojen käyttöastetta. Tuottavuutta tehostetaan myös strategialähtöisen työympäristökehittämisen eli ns. workplace-prosessin keinoin.

Nykytila:

Yliopistojen toimitilastrategia on toiminut pilottina laadittaessa yleistä toimitilastrategiaa koko valtiohallinnolle. Valtion toimitilastrategia valmistui kesällä 2005.

Muissa hallinnonalan laitoksissa toimitilastrategioiden laatimista ei ole pääosin vielä käynnistetty.

Toimenpiteet:

- Opetusministeriö jatkaa toimitilastrategioiden ohjausta kunkin yliopiston kanssa, ja yliopistot kehittävät edelleen toimitilastrategiaansa seuraavalle tulosneuvottelukierrokselle.
- Oppilaitosrakentamisen osalta toimitilastrategiaa on syyskuussa käsitelty läänien neuvottelupäivien osana. Workplace-prosessia ja kustannuslaskentaa tullaan opastamaan läänien asiantuntijoiden koulutuspäivillä marraskuussa 2005. Oppilaitosrakentamisen alueella on käynnistetty useita kehittämishankkeita informaatio-ohjauksen välineiden aikaansaamiseksi.
- Opetusministeriön omien tilojen toimitilastrategian kehittämistyö aloitetaan.

Vastuutahot:

Opetusministeriön hallintoyksikön RK-ryhmä, KTPO:n ja KUPO:n yksiköt; yliopistot, tiedelaitokset ja muut hallinnonalan virastot ja laitokset

Aikataulu:

Yliopistojen tarkistettavat toimitilastrategiat tulosneuvotteluissa v. 2006.

Opetusministeriön oman toimitilastrategian valmistelu aloitetaan v. 2006.

Hallinnonalan muiden virastojen toimitilastrategioita valmistelu aloitetaan v. 2006-07.

Menot:

Lisämenoja syntyy yliopistoissa tilahallinnon

- tietojärjestelmien (Optimize-net) hankkimisesta,
- henkilöstön kouluttamisesta käyttäjiksi ja
- tilahallinnon mahdollisista lisäresurssien palkkaamisista
- workplace-prosessin läpikäymisestä muutostilanteessa; tämä edellyttää usein konsultin palkkaamista

Menojen määrä on yliopistoittain vaihteleva ja täsmentyy vasta kun toimitilastrategiat saadaan valmiiksi ja käyttöön.

Seuranta:

Tulossuunnitelmien ja tulosneuvotteluiden, TTS-valmistelun ja talousarvioehdotusten yhteydessä; yliopistot raportoivat toimitilastrategioidensa valmistumisesta, toimeenpanosta ja seurannasta.

2.5 Tietohallinto

Tavoite:

Tietohallinto (IT-toiminta) on keskeinen keino tuottavuuden lisäämisessä. IT-toimintaa ohjataan opetusministeriön hallinnonalan IT-strategialla ja verkkopalvelu- ja verkkotoimintastrategioilla. Strategioiden toteuttamisessa tavoitteena on kehittää verkkotoimintaa, verkkopalveluja ja tietojärjestelmiä siten, että ministeriön ja hallinnonalan virastojen ja laitosten päätehtäviä, hallintotehtäviä ja palvelujen tarjontaa voidaan hoitaa laadukkaasti, tehokkaasti, tuloksellisesti ja taloudellisesti. Tämä tarkoittaa siirtymistä sähköisiin toimintamalleihin ja sähköiseen hallintoon, jossa tiedonvaihto, -varastointi ja asiointi tapahtuu pääsääntöisesti sähköisesti vuonna 2010.

Sähköiseen hallintoon siirtyminen merkitsee sitä, että hallinnonalalla käytetään tietoverkkoa ja sen palveluja ensisijaisena välineenä ja luovutaan rinnakkaisesta sähköisestä ja paperien avulla tapahtuvasta käsittelystä.

Keinot:

Strategioiden pohjalta laaditaan tietojärjestelmien ja verkkopalvelujen toteuttamisohjelmat ja niitä ylläpidetään. Toteuttamisohjelmaan sisällytetään keskeiset sähköisen hallinnon hankkeet ja niiden rahoitus saatetaan osaksi toiminta- ja taloussuunnittelu-, tulosohtaus- ja talousarvio-prosessia. Toteuttamisohjelman mukaiset hankkeet käynnistetään.

Nykytilan kuvaus:

Opetusministeriöllä on vastuu hallinnonalan tietohallinnon ohjauksesta ja koordinoimisesta. Ohjaus ja koordinointi tapahtuvat opetusministeriön ja hallinnonalan tietohallinnon johtoryhmässä ja muissa yhteistyöryhmissä sekä tulosohtauksena ja -johtamisena ja informaatio-ohjauksena.

Toimenpiteet:

- Valtion tietohallinnon uudistamista tukevaa valtion IT-strategiaa syvennetään laadittavalla opetusministeriön hallinnonalan IT-strategialla.
- Opetusministeriön hallinnonalan IT-yhteistyötä jatketaan ja tiivistetään. Tästä ovat esimerkkeinä kustannustehokkaasti hoidettu Suomen korkeakoulujen ja tutkimuksen tietoverkko Funet (Finnish University and Research Network), Suomen yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen yhteinen käyttäjätunnistusjärjestelmä HAKA-infrastruktuuri ja CSC-Tieteellinen laskenta Oy, joka tarjoaa korkeakouluille ja tutkimuslaitoksille ja joillekin kulttuurihallinnon virastoille tietoteknistä tukea ja resursseja, mallinnus- ja laskentapalveluja sekä informaatiopalveluja. Tutkijat voivat käyttää CSC:ssä sijaitsevaa

Suomen laajinta tieteellisten ohjelmistojen ja tieteen tietokantojen valikoimaa sekä Suomen tehokkainta superlaskentaympäristöä Funet-tietoliikenneyhteyksien kautta.

- Hyödynnetään hallinnonalalla tietojärjestelmien ja tietotekniikan yhteishankintoja ja hallinnonalan yhteishankkeita. Tietojärjestelmien osalta näin menetellään varsinkin silloin, kun tietojärjestelmät ovat tulleet elinkaarensa päähän ja niiden uusiminen on ajankohtaista.
- Hallinnonalan virastot ja laitokset huolehtivat toteuttamissuunnitelmiansa mukaisesti sisäisen työskentelyn tehostamisesta ja "sähköisistä työpöydistä" käyttäen hyväksi hallinnonalan ja julkishallinnon hyviä käytänteitä.
- Verkkopalvelujen kehittämisen rinnalla otetaan painotetusti huomioon verkkotoiminnan onnistumisen edellytykset: osaaminen ja toimintatavat, tiedonhallinta ja tiedon hyödyntäminen sekä tietotekninen infrastruktuuri. Laaditaan henkilöstön osaamista ja tiedon hyödyntämistä tukevat valmennusohjelmat.
- Verkkopalvelujen ja tietojärjestelmien kehittäminen jaetaan kohderyhmien mukaan kolmeen ulottuvuuteen, jotka opetusministeriössä ovat e-OPM (opetusministeriön henkilökunta ja valtioneuvosto), e-OPM+ (opetusministeriön hallinnonala) ja julkinen tieto verkossa (kansalaiset). Vastaavanlainen kohderyhmien mukainen ajattelu sisältyy myös ministeriön hallinnonalan virastojen ja laitosten verkkopalvelujen kehittämistyöhön.
- Toteutetaan ensisijaisesti vuorovaikutteisen sähköisen asioinnin sisältämiä hankkeita ja myös verkkopalveluja, joilla on laaja asiakaskunta. Näillä saavutetaan suurimmat hyödyt organisaatiolle, joskin niiden aiheuttamat investointikustannukset ovat myös suurimmat.
- Suunnitellaan ja toteutetaan yliopistojen tulosohjausta tukeva vuorovaikutteinen sähköisen asioinnin sisältävä tulosohjausportaali hallinnonalan asiointikanavan (e-OPM+) ensimmäiseksi palveluksi. Suunnitellaan ja toteutetaan tulosohjausportaalin tapaan muille hallinnonalan virastoille ja laitoksille suunnatut tulosohjausta ja vuorovaikutteista sähköistä asiointia tukevat palvelut.
- Kehitetään vuorovaikutteisiin sähköisiin asiointipalveluihin kuuluvan harkinnanvaraisen valtionavustusprosessin sähköistämisen edellytyksiä, tavoitteena valtionavustusprosessin saattaminen alusta loppuun sähköiseksi. Opetusministeriö käyttää valtionavustusprosessissaan sähköisen asioinnin alustana julkishallinnon yhteistä Lomake.fi-palvelua.
- Ministeriön ulkoiset www-sivut toteutetaan ja otetaan käyttöön.

Vastuutaho:

Opetusministeriön tietopalveluyksikkö, osastot ja yksiköt

Aikataulu:

Vuorovaikutteiset sähköiset asiointipalvelut 2007-2010, hallinnonalan IT-strategia 2006, yliopistojen tulosohjausportaali 2006, opetusministeriön ulkoiset www-sivut 2006.

Menolaskelma:

IT-toimintaan, sisältäen verkkopalvelu- ja tietojärjestelmähankkeet, käytetään vuosittain keskimäärin 11 % toimintamenoista. Kustannuksissa on kyettävä huomioimaan niiden investointiluonteisuus ja se, että ne eivät jakaudu tasan eri vuosille. Säästöjä syntyy siirryttäessä kokonaan sähköisiin prosesseihin ilman manuaalisia työvaiheita. Säästöjen euromäärää ei ole arvioitu.

Seuranta:

Tulossuunnitelmien, toiminta- ja taloussuunnitelmien sekä talousarvioehdotusten yhteydessä.

2.6 Muut hankkeet

Ortodoksinen kirkkohallitus lakkaa toimimasta valtion virastona ja sen rahoitus muutetaan valtionavustuspohjaiseksi. Muutoksen vaikutuksena valtion budjettitalouden piiristä siirtyy 36 virkaa ja 8 työsopimussuhteista työntekijää.

Julkaisutoimintaa selvitetään tavoitteena edistää hallinnonalan yhteistyötä ja sähköistä julkaisemista kustannusten vähentämiseksi. Lisäksi selvitetään julkaisuihin liittyvien toimintojen ulkoistaminen.

3 Koulutus- ja tiedepolitiikan toimialan tuottavuus

3.1 Yleistä

Lissabonin strategian tavoitteena on luoda Euroopasta maailman kilpailukykyisin ja dynaamisin tietoon ja osaamiseen perustuva talous, joka kykenee ylläpitämään kestäväää talouskasvua, luomaan uusia ja parempia työpaikkoja ja lisäämään sosiaalista yhteenkuuluvuutta. Keskeisenä tavoitteena on vahvistaa tietoyhteiskunta- ja T&K-politiikkaa sekä nopeuttaa kilpailukykyä ja innovaatioita edistävää rakenneuudistusprosessia.

Suomi yhteiskuntana rakentuu osaamisen, tiedon ja luovuuden varaan. Koulutuksella edistetään sivistyksellisiä oikeuksia ja aktiivisen kansalaisen valmiuksia. Koulutuspoliittisilla toimenpiteillä vaikutetaan myös merkittävästi hallituksen tavoitteisiin vahvistaa talouskasvua ja työllisyyttä. Hallituksen tavoitteena on, että korkeakoulutuksen aloittamisikä ja tutkinnon suorittamisikä laskevat, koulutuksen läpäisy paranee ja keskeyttäminen vähenee. Koulutusjärjestelmän tehokkuuden ja tuloksellisuuden parantaminen edistää tuottavuutta paitsi toimialueella myös laajemmin yhteiskunnassa.

Suomen koulutusjärjestelmä takaa kaikille lapsille ja nuorille yhdenvertaisen mahdollisuuden perusopetukseen sosiaalisesta asemasta, sukupuolesta ja etnisestä taustasta riippumatta. Opetus on maksutonta ja saatavilla on opintososiaaliset edut kuten kouluruoka, koulumatkatuki ja oppilashuolto. Suomi on PISA -tutkimuksen osoittamiin huipputuloksiin pääsemiseksi käyttänyt perusopetukseen saman verran taloudellisia resursseja kuin OECD-maat keskimäärin. Suomalaisen perusopetuksen haasteena on korkean laadun ja oppilaiden hyvinvoinnin ylläpitäminen. Korkea osaamistaso on kilpailuvaltti kansainvälisesti ja koulutuksen tuottavuuden kulmakivi.

Koulutus- ja tiedepolitiikan tuottavuuden lisäämisen lähtökohtana on hallituksen asettamien koulutus- ja tiedepoliittisten tavoitteiden saavuttaminen niin, että voimavarat käytetään nykyistä tarkoituksenmukaisemmin ja tehokkaammin. Tämä edellyttää hallintopalvelujen uudelleenjärjestämisen lisäksi uudistuksia koulutusjärjestelmän rakenteissa ja toimintatavoissa sekä ohjausjärjestelmässä. Tuottavuudelle on myös luotava oikeita asioita oikealla tavalla kuvaavat indikaattorit.

Koulutus- ja tiedepolitiikan tuottavuuden lisääminen rakentuu seuraavista osista:

- koulutusjärjestelmän tehokkuuden parantaminen kaikilla koulutusasteilla
- yliopistosektorin tuottavuusohjelma
- tuottavuuden parantaminen kuntasektorilla
- tuottavuuden parantaminen hallinnonalan virastoissa ja laitoksissa
- tietopohjan ja tuottavuustilastoinnin kehittäminen

Koulutusjärjestelmän tehostamisella on tavoitteena saada nuoret nykyistä varhemmin hyvin koulutettuina ja motivoituneina työmarkkinoille sekä luoda koulutuspalvelujen avulla aikuisväestölle edellytykset pysyä pidempään työelämässä. Yliopistosektorin tuottavuusohjelma koostuu kolmesta osasta - rakenteellisesta kehittämisestä, koulutuksen läpäisyn parantamisesta sekä hallinto- ja tukipalvelujen tehostamisesta. Hallinnonalan virastojen tuottavuuden parantaminen rakentuu hallinnon tehostamiselle (erityisesti taloushallinnon palvelukeskushankkeen toteuttamiselle) sekä keskittymiselle ydintehtävien hoitamiseen. Tuottavuustilastoinnin kehittäminen palvelee koko hallinnonala.

Osana tuottavuusohjelman suunnittelua ja toimeenpanoa vahvistetaan opetusministeriön roolia hallinnonalan strategisena esikuntana. Tuottavuuden lisäyksen tärkeimpinä instrumentteina toimivat opetusministeriön vuosien 2007-2009 tulossopimukset yliopistojen sekä hallinnonalan virastojen ja laitosten kanssa. Muulla koulutussektorilla tuottavuusohjelmaa toteutetaan valtionosuus- sekä kunta- ja palvelurakenneuudistuksella ja ammattikorkeakoulujen tavoiteohjausta kehittämällä.

Tuottavuuden lisäyksen avulla säästyvät voimavarat tarvitaan sektorille asetettujen tuloksellisuus- ja vaikuttavuustavoitteiden saavuttamiseen. Hallitusohjelmassa, hallituksen strategia-asiakirjassa sekä valtioneuvoston hyväksymässä koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa vuosille 2003-2008 asetettujen tavoitteiden saavuttaminen on haasteellista, mikäli henkilöstön vähentämistavoitteita sovelletaan kaavamaisesti.

3.2 Koulutusjärjestelmän tehokkuuden parantaminen

3.2.1 Koulutuksen läpäisyn tehostaminen ja keskeyttämisen vähentäminen

Yliopistokoulutuksen osalta koulutuksen läpäisyä ja keskeyttämistä käsitellään luvussa 3.3 Yliopistosektorin tuottavuus.

Tavoite:

Lukion, ammatillisen koulutuksen ja korkeakoulujen läpäisy paranee ja opintojen keskeyttäminen vähenee.

Ammattikorkeakoulututkinnon suorittamisikä alenee vähintään yhdellä vuodella vuoteen 2012 mennessä.

Nykytilan kuvaus:

Koulutuksen läpäisystä ei ole vielä käytettävissä riittävän kattavaa tilastoaineistoa. Käytettävissä olevien vuotuisten keskeyttämistilastojen avulla voidaan lähestyä samaa ilmiötä. Keskeyttäminen on yleisintä ammatillisessa koulutuksessa, jossa se kuitenkin on nyt kääntynyt las-

kuun. Myös muilla koulutusasteilla kehitys on ollut myönteistä. Kehitys voi osittain johtua myös tarkasteluvuosien taloudellisesta tilanteesta - yleensä opintojen keskeyttäminen vähenee työllisyystilanteen heikentyessä.

Tutkintoon johtavassa koulutuksessa keskeyttäminen vuosina 2001-2003¹

Koulutussektori	2001	2002	2003
	%	%	%
Lukiokoulutus	2,4	2,2	2,0
Ammatillinen koulutus	11,7	10,8	10,2
Ammattikorkeakoulukoulutus	7,2	6,0	6,2

Ammattikorkeakoulututkinnon suorittajien keski-ikä (mediaani) oli 25 vuonna 2003. Suorittamisissä tapahtuneet muutokset ovat vähäisiä. Kehityssuunta on kuitenkin ollut tavoitteiden vastainen.

Ammattikorkeakoulututkinnon suorittajien keski-ikä (mediaani)

	2000	2001	2002	2003
Ammattikorkeakoulututkinto ²	24,7	24,8	24,9	25

Lait opintotukilain muuttamisesta ja opintolainavähennyksen edellyttämistä muutoksista velolainsäädäntöön tulevat voimaan 1.8.2005. Määräajassa korkeakoulututkinnon suorittaneille, uuden tutkintorakenteen mukaan opintonsa aloittaneille korkeakouluopiskelijoille myönnettävän opintotuen kannustavuutta ja lainan käyttöä osana opiskeluajan toimeentuloa parannetaan verosta tehtävällä opintolainavähennyksellä. Korkeakouluopiskelijoiden opintolainan valtiontakauksen määrä nousee 1.8.2005 lukien. Kaikilla koulutusasteilla korotetaan asumislisää myönnettäessä huomioonotettavaa kuukausikohtaista asumismenorajaa 1.11.2005 lukien.

Keinot/Toimenpiteet:

- Tehdään ehdotus lukiokoulutuksen läpäisyn nopeuttamisen edellyttämistä toimenpiteistä (palaaminen siirtymäajan kuluessa tavoitteelliseen kolmen vuoden keston).
- Amatillisen peruskoulutuksen käyttökustannusten opiskelijamäärän ja yksikköhinnan tuloon perustuvaa laskennallista rahoitusta on vuosina 2002 - 2005 täydennetty tuloksellisuuteen perustuvalla rahoituksella. Kuntien valtionosuusjärjestelmän uudistuksessa tuloksellisuus ja vaikuttavuus otetaan ammatillisessa peruskoulutuksessa uudeksi rahoitusperusteeksi vuodesta 2006 lukien. Tuloksellisuus huomioidaan laskemalla ylläpitäjäkohtainen tulosindeksi, jolla yksikköhintaa porrastetaan. Tulosindeksin määräytymisperusteita ovat opiskelijoiden työllistyminen, jatko-opiskeluun sijoittuminen, keskeyttäminen, koulutuksen läpäisy, opettajien kelpoisuus ja henkilöstön kehittäminen.

¹ Tilastokeskus, oppilaitostilastot. Syyskuussa opiskelien tilanne seuraavan vuoden syyskuussa. Kokonaan opintonsa keskeyttävät, jotka eivät sijoitu muualle koulutusjärjestelmään.

² Nuorten koulutus

- Ammattikorkeakouluissa opiskelijan opinto-oikeus on jo laissa rajattu siten, että opinnot on suoritettava viimeistään yhtä vuotta niiden laajuutta pitemmässä ajassa. Ammattikorkeakoulujen on järjestettävä opetus siten, että kokopäiväopiskelija voi suorittaa opinnot niiden laajuutta vastaavassa ajassa. Ammattikorkeakouluopiskelijat saavat tutkintosäännössä määrätyin perustein lukea tutkintoa suorittaessaan hyväkseen muussa korkeakoulussa tai oppilaitoksessa suorittamiaan vastaavia opintoja sekä korvata tutkintoon kuuluvia opintoja ja harjoittelua muilla samantasoisilla opinnoilla taikka vastaavalla harjoittelulla tai työkokemuksella. Opiskelijoille vahvistetaan henkilökohtaiset opintosuunnitelmat, joissa pyritään nykyistä paremmin ottamaan huomioon opiskelijan aiemmin hankkima osaaminen.
- Keskeyttämisten vähentämiseksi ja nopean valmistumisen tukemiseksi ammattikorkeakoulujen opetuksen ja opintoprosessien kehittämiseen kiinnitetään erityistä huomiota tavoitesopimuskaudella 2004-2006. Opetusministeriö tukee ammattikorkeakoulujen yhteisiä verkostohankkeita, joilla kehitetään ammattikorkeakouluopintoihin kuuluvaa harjoittelua, opinnäytetöitä, opinto-ohjausta, ura- ja rekrytointipalveluita sekä virtuaali ammattikorkeakoulua.
- Kuntien valtionosuusjärjestelmän uudistus muuttaa ammattikorkeakoulujen rahoitusjärjestelmä nopeaa valmistumista ja opintojen keskeyttämisen ehkäisemistä tukeväksi vuodesta 2006 lukien. Ammattikorkeakouluissa suoritettut tutkinnot otetaan huomioon valtionosuuden perusteena olevissa yksikköhinnoissa. Koulutuksen ylläpitäjäkohtaisesta rahoituksesta määräytyy 30 % suoritettujen tutkintojen perusteella.

Aikataulu 2003-2008

3.2.2 Jatko-opintoihin siirtymisen nopeuttaminen

Yliopistokoulutuksen osalta jatko-opintoihin siirtymistä käsitellään luvussa 3.3 Yliopistosektorin tuottavuus

Tavoite:

Vuonna 2008 vähintään 96 % (64 700) perusopetuksen päättävistä aloittaa samana vuonna lukiossa, ammatillisessa koulutuksessa tai perusopetuksen lisäopetuksessa. Noin 38 % aloittaa ammatillisessa koulutuksessa, 56 % lukiossa ja 3 % perusopetuksen lisäopetuksessa.

Uusien ammattikorkeakouluopiskelijoiden keski-ikä (mediaani) on alentunut yhdellä vuodella vuodesta 2001 ja on 20 vuotta vuonna 2008.

Nykytilan kuvaus:

Perusopetuksen päättäneistä 55 % (33 500) sijoittui samana vuonna lukioon ja 37 % (22 500) ammatilliseen koulutukseen vuonna 2003. Lisäopetukseen sijoittui 2 % (1 500). Toisen asteen koulutukseen tai perusopetuksen lisäopetukseen sijoittui siten perusopetuksen päättäneistä yhteensä 94,5 % (57 500). Peruskoulun jälkeen koulutuksessa jatkavien osuus on noussut. Lukioon ja ammatilliseen koulutukseen siirtyneiden osuus on noussut, mutta perusopetuksen lisäopetuksessa ns. kymppiluokalla jatkaneiden osuus on edelleen laskenut.

Taulukko 2. Koulutustakuu: perusopetuksen päättäneiden välitön sijoittuminen koulutukseen vuosina 2000-2003

	2000	2001	2002	2003
Ammatilliseen koulutukseen sijoittuneet	36,30 %	36,1 %	36,7 %	37,0 %
Lukiokoulutukseen sijoittuneet	53,7 %	54,2 %	54,8 %	55,1 %
Peruskoulun lisäopetukseen sijoittuneet	3,0 %	2,9 %	2,6 %	2,4 %
Tutkintoon johtavaan koulutukseen tai peruskoulun lisäopetukseen siirtyneet yht. (%)	93,0 %	93,2 %	94,2 %	94,5 %

Uusien ammattikorkeakouluopiskelijoiden keski-ikä (mediaani) oli 21 vuotta vuonna 2003. Mediaani-ikä ei ole muuttunut vuosina 2000-2003.

Keinot/Toimenpiteet:

- Perusopetuksen päättövaiheen ja perusasteen ja toisen asteen nivelvaiheen opinto-ohjausta kehitetään. Opintojen suunnittelu-, ohjaus- ja seurantajärjestelmiä kehitetään lukiossa, ammatillisessa koulutuksessa, korkeakouluissa ja aikuiskoulutuksessa.
- Opetusministeriö valmistelee yhteistyössä Opetushallituksen kanssa toisen asteen yhteishakujärjestelmän uudistamista sähköiseksi palvelujärjestelmäksi koulutukseen sijoittumisen edistämiseksi. Tavoitteena on siirtyä toisen asteen koulutuksessa sähköiseen hakuun vuonna 2007.
- Perusopetuksen lisäopetuksen suorittamisen vaikutuksia selvitetään ja arvioidaan toisen asteen koulutukseen pääsyn näkökulmasta.
- Ammattikorkeakoulujen yhteishaku- ja valintajärjestelmien toimivuus varmistetaan.

Aikataulu
2003-2008

3.2.3 Aikaisemmin hankitun osaamisen tunnustamisen lisääminen

Tavoite:

Aikaisemmin hankitun osaamisen tunnustamista lisätään kaikissa perusopetuksen jälkeisissä koulutusmuodoissa ja tutkinnoissa. Opitun tunnustaminen vaikuttaa mm. opetusjärjestelyihin ja opiskeluohjelmiin myös yksilöllisiä opiskeluaikoja lyhentävästi sekä koulutuksen järjestäjillä käytössä olevien resurssien tarkoituksenmukaiseen kohdentamiseen.

Nykytilan kuvaus:

Lainsäädäntö antaa mahdollisuudet aikaisemmin hankitun osaamisen tunnustamiseen. Peruskoulun jälkeisten koulutusmuotojen kesken on kuitenkin käytännössä merkittäviä eroja - eniten aikaisemmin hankitun osaamisen tunnustamista tapahtuu näyttötutkinnoissa. Opetussuunnitelmaperusteisessa koulutuksessa osaamisen tunnustaminen on tapahtunut työssäopittuna ja aikaisempien opintojen hyväksilukemisena. Korkeakoulutuksessa on painotettu enemmän aikaisempien opintojen hyväksilukemista kuin muutoin hankitun osaamisen tunnustamista. Kaikkia peruskoulun jälkeisen koulutuksen muotoja yhdessä tarkasteltuna aikaisemmin hankitun osaamisen tunnustamista käytetään melko vähän. Hyväksilukeminen ei myöskään välttämättä vaikuta opiskeluaikaan. Hyväksilukemisen käytännöt vaihtelevat eri koulutusasteilla, koulutuksen järjestäjillä ja aloilla. Hyväksilukemisesta ja sen vaikutuksesta opiskeluaikaan ei ole kerätty yhdenmukaisin periaattein valtakunnallisia tilastotietoja.

Keinot/Toimenpiteet:

- Aikaisemmin hankitun osaamisen selvittämiseksi, arvioimiseksi ja tunnustamiseksi luodaan yhtenevä järjestelmä ja menettelytavat, jotka tarjoavat yksilöille mahdollisuuden aikaisemmin hankitun osaamisen tunnustamiseen riippumatta siitä, miten, milloin ja missä osaaminen on hankittu. Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muutoksella tarkennetaan aikaisemmin hankitun osaamisen tunnustamista. Muutos tulee voimaan vuoden 2006 alusta.
- Aikaisemmin hankitun osaamisen tunnustamisen edistämiseksi laaditaan valtakunnalliset koulutuksen järjestäjiä koskevat hyvän käytännön yleiset periaatteet.
- Koulutuksen järjestäjät veloitetaan vahvistamaan itselleen aikaisemmin hankitun osaamisen tunnustamisen toimintapolitiikka ja menettelytavat, jotka kirjataan kunkin koulutuksen järjestäjän opetussuunnitelmaan, tutkinnon järjestämissuunnitelmaan tai ammattikorkeakoulun tai yliopiston tutkintosääntöön.
- Käynnistetään yhteistyössä Tilastokeskuksen kanssa hanke kaikkia koulutusasteita koskevan tilastotuotannon (tiedonkeruiden ja opetusministeriölle toimitettavien tilastoaineistojen) tarkistamiseksi siten, että osaamisen tunnustamisen kannalta keskeisimmät asiat saadaan tilastoitua kaikilta koulutusasteilta vertailukelpoisesti.

Aikataulu

2005-2009

3.3 Yliopistosektorin tuottavuus

Hallitusohjelman mukaan yliopistojen rahoitus turvataan lainsäädännöllä ja yliopistojen tieteellisen tutkimuksen perusedellytyksiä vahvistetaan. Tämä on toteutunut korkeakoulujen kehittämislain voimassaoloa jatkamalla ja julkisen sektorin tutkimusrahoitusta lisäämällä. Valtioneuvosto teki 7.4.2005 periaatepäätöksen julkisen tutkimusjärjestelmän rakenteellisesta kehittämisestä. Päätöksessä korkeakoulujen osaamisen kehittämisen nähdään keskeisinä tekijänä maamme kansainvälisen kilpailukyvyn vahvistamisessa. Kehittämistyöhön liittyy kiinteästi myös yliopistojen taloudellisen autonomian vahvistaminen. Periaatepäätöksen mukaan korkeakoulujärjestelmää tulee koota suuremmiksi kokonaisuuksiksi. Tämän rakenteellisen kehittämisen toteuttamiseksi yliopistojen painoaloja ja osaamista valituilla aloilla tulee vahvistaa. Tuottavuusohjelman toimeenpanossa on huolehdittava siitä, että se tukee tätä kehitystä.

Yliopistojen tuottavuus on viime vuosina parantunut niin absoluuttisina määrinä kuin opetushenkilökuntaan suhteutettuna. Vuodesta 1995 vuoteen 2004 ylempien korkeakoulututkintojen määrä opetushenkilökuntaan suhteutettuna on lisääntynyt 22 % ja tohtorin tutkintojen määrä professoreihin suhteutettuna 63 %. Opiskelijaa kohden budjettirahoitus on reaalisesti laskenut vastaavana aikana 7 285 eurosta 7 095 euroon.

Korkeakoulujen kehittämislaki tuo vuosina 2005-2007 yliopistojen toimintamenomäärärahaan vähintään 60 miljoonan euron lisäyksen. Lisäksi hallituksen kehyspäätös tuo valtioneuvoston julkisen tutkimusjärjestelmän kehittämistä koskevan periaatepäätöksen mukaisesti lisää kilpailtua tutkimusrahoitusta Suomen Akatemialle ja Tekesille.

Yliopistoissa työskenteli vuonna 2004 yhteensä 32 265 henkilöä (88 prosenttia opetusministeriön hallinnonalasta). Yliopistojen toimintamenomäärärahoilla palkatun henkilön määrä oli 21 571 henkilöä. Vanhuuseläkkeelle siirtyvien määrä on vuoteen 2011 mennessä kaikkien rahoituslähteiden osalta yhteensä 3 403 henkilöä³ ja yliopistojen toimintamenomäärärahoilla rahoitettavien osalta 3046 henkilöä. Vanhuuseläkkeelle siirtyvistä lähes 1 600 on opetus- ja tutkimushenkilökuntaan kuuluvia. Eräissä yliopistoissa opetus- ja tutkimushenkilökunnan osuus vanhuuseläkkeelle jäävistä on yli puolet. Osa yliopistoista pitää jo olemassa olevia resurssejaan alimitoitettuna tuottovaatimuksiin nähden. Yrjö Neuvon johtama tekniikan tutkimuksen ja koulutuksen tulevaisuutta käsitellyt työryhmä esitti teknillistieteellisen alan yliopistokoulutukseen 180 opettajan lisäystä sekä 16 milj. euron tasokorotusta teknillistieteellisen koulutusalan budjettirahoitukseen.

Muussa poistumassa merkittävin kokonaisuus on valtionhallinnon ulkopuolelle siirtyneet, jotka pääasiallisesti ovat työskennelleet tutkimussopimuksiin perustuvissa tehtävissä ja joiden korvaaminen uusilla henkilöillä on projektin kannalta välttämätöntä. Suomen Akatemian ja Tekesin kautta kanavoidun kilpaillun tutkimusrahoituksen lisääntyessä yliopistojen budjettivarojen ulkopuolisin varoin palkattujen henkilöiden määrä on edelleen lisääntymässä. Myös ESR-rahoituksella ja EU:n tutkimuksen puiteohjelmien rahoituksella palkattujen henkilöiden määrä saattaa edelleen kasvaa.

³ Tarkempi erittely rahoituslähteiden sekä yliopistojen ja niiden harjoittelukoulujen välillä liitetaulukoissa

3.3.1 Rakenteellinen kehittäminen ja innovaatiojärjestelmän tehostaminen

Tavoite:

Yliopistojen tuottavuus paranee ja toiminnan laatu ja vaikuttavuus vahvistuvat yliopisto- ja korkeakoululaitoksen rakenteita ja toimintaa kehittämällä. Vapautuvat voimavarat kohdennetaan profiloitumisen ja painoalojen vahvistamiseen ja organisaatio- ja rakenneuudistusten toteuttamiseen.

Nykytilan kuvaus:

Valtioneuvoston tutkimusjärjestelmän rakenteellisesta kehittämisestä tekemän periaatepäätöksen tavoitteita on ryhdytty yliopistojen osalta toteuttamaan osana vuosien 2007-2009 tulosohjauksen ja rahoituksen määräytymisperusteiden suunnittelua. Rakenteellisessa kehittämisessä hyödynnetään tiede- ja teknologianeuvostolle vuonna 2004 tehtyjä selvityksiä.

Koulutuksen mitoitusta ja rakenteita koskevia selvityksiä on käynnistetty (mm. teknillistieteellinen, oikeustieteellinen ja opettajankoulutus). Näissä selvityksissä tarkastellaan myös yksiköiden profiloitumista ja työnjakoa sekä mm. opetusryhmien kokoa.

Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen yhteiset aluestrategiat valmistuivat syyskuussa 2005. Niiden tavoitteena on mm. infrastruktuuriyhteistyön vahvistaminen. Yliopistoilla ja ammattikorkeakouluilla on jo yhteistyötä mm. laboratoriotoiminnassa ja kirjastopalveluissa. Kirjastoyhteistyötä on eräillä paikkakunnilla myös kaupunginkirjastojen kanssa.

Elokuussa 2005 käynnistettiin hanke, jonka tarkoituksena on kolmen taideyliopiston organisaatio- ja hallintorakenteiden sekä johtamismenettelyjen kehittäminen. Hankkeessa tarkastellaan tutkimus- ja koulutusyhteistyön lisäksi tukitoimintojen järjestämistä.

Yliopistot ovat kehittäneet yhteisiä sateenvarjo-organisaatioita (mm. yliopistokeskukset) ja muodostaneet yhteisiä laitoksia (mm. tietotekniikan tutkimus- ja koulutuskeskus TUCS), joiden tavoitteena on synergian saavuttaminen ja vaikuttavuuden vahvistaminen.

Valtioneuvosto tarkistaa osana koulutuksen ja tutkimuksen vuosien 2003-2008 kehittämissuunnitelmaa yliopistojen vuoden 2008 mitoitustavoitteet kuluvan vuoden aikana. Myös vuoden 2012 aloittajamääriä koskeva ennakointityö on käynnistetty laajapohjaisena yhteistyönä. OECD:n korkeakoulupolitiikan teematutkinta on käynnissä ja sen tuloksia hyödynnetään korkeakoululaitoksen kehittämisessä.

Yliopistoissa on tehty tietojärjestelmien kehittämiseen liittyvää yhteistyötä, jolla on voitu parantaa toimintaprosesseja. Tällaisia ovat mm. sähköiseen asiointiin liittyvät henkilön sähköinen tunnistaminen ja käyttäjähallinta sekä tietoturvallisuuteen liittyvät kysymykset.

Keinot/Toimenpiteet:

- Yliopistojen tuottavuutta parannetaan toteuttamalla yliopistoverkossa ja koulutusvastuiden rakenteissa muutoksia, joilla pyritään kansainvälisesti nykyistä kilpailukykyisempiin ja suurempiin yliopistoyksiköihin. Merkittävät rakenteellisen kehittämisen toimenpiteet edellyttävät poliittisia päätöksiä.
- Opetusministeriö toteuttaa yliopistojen vuosien 2007-2009 tulossopimuksissa rakenteellisen kehittämisen ohjelmaa, joka tukee valtioneuvoston korkeakoulujen kehittämiselle määrittelemiä linjauksia.
- Vuonna 2006 valmisteltavissa tulossopimuksissa määritellään uudelleen yliopistojen

profiilit ja painoalat. Yliopistojen uusittu rahoitusmalli otetaan käyttöön vuodesta 2007. Rahoitusmallissa otetaan huomioon yliopistojen toiminnan laatu ja tuloksellisuus sekä tutkimustoiminnan kasvavat tarpeet. Hankerahoitusta suunnataan tuottavuusohjelmaa tukeville hankkeille (mm. yhteiset infrastruktuurihankkeet, palvelukeskukset, sähköinen asiointi).

- Opetusministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön yhteinen työryhmä tarkastelee hallinnonalojen tutkimusasemaverkostoa. Työryhmä tekee esityksiä toiminnan päällekkäisyyksien karsimiseksi ja yhteistyön vahvistamiseksi erityisesti infrastruktuuriin (tilat ja laitteet), mutta myös henkilöstön osalta.
- Virtuaaliyliopiston tarjoamia mahdollisuuksia hyödynnetään laajemmin opetustarjonnassa saavutettavuuden parantamiseksi ja päällekkäisen kurssitarjonnan vähentämiseksi.

Aikataulu:

Toteutus osana yliopistojen tulosohejausta vuosina 2007-2009.

3.3.2 Koulutuksen läpäisyn tehostaminen ja keskeyttämisen vähentäminen

Tavoitteet:

Ikärakenteen muutoksesta ja ikäluokkien pienentymisestä huolimatta turvataan korkeasti koulutetun työvoiman ja tutkijakunnan saatavuus. Yliopistoissa suoritetaan 15 000 ylempää korkeakoulututkintoa ja 1 600 tohtorin tutkintoa vuonna 2008. Tutkinnot vastaavat mitoitukseltaan ja sisällöltään yhteiskunnan muuttuvia tarpeita.

Keskimääräinen tutkinnon suorittamisikä alenee mahdollistaen pidemmän työuran. Yliopistokoulutuksen aloittamisikä alenee 21 vuodesta (vuonna 2001) yhdellä vuodella vuoteen 2008 mennessä ja ylempään korkeakoulututkinnon suorittamisikä 27 vuodesta vähintään vuodella vuoteen 2012 mennessä. Koulutuksen keskeyttäminen vähenee ja läpäisy paranee.

Nykytilan kuvaus:

Lukuvuonna 2002-2003 opintonsa keskeytti 4,5 prosenttia yliopistokoulutuksessa olleista.

Yliopistokoulutuksen keskeyttäminen⁴

	2001	2002	2003
Alemmat ja ylempät korkeakoulututkinnot	3,8 %	4,8 %	4,5 %

Vuonna 2003 uusien yliopisto-opiskelijoiden keski-ikä (mediaani) oli 21 vuotta. Mediaani-ikä ei ole muuttunut vuosina 2000-2003. Vuonna 2003 ylempään korkeakoulututkinnon suorittaneiden keski-ikä oli 27,3 vuotta. Suorittamisiässä tapahtuneet muutokset ovat vähäisiä.

Ylempään korkeakoulututkinnon suorittajien keski-ikä (mediaani) vuosina 2000-2003

	2000	2001	2002	2003
Ylempi korkeakoulututkinto	27,1	27	27,1	27,3

⁴ Syyskuussa opiskelleiden tilanne seuraavan vuoden syyskuussa. Kokonaan opintonsa keskeyttävät, jotka eivät sijoitu muualle koulutusjärjestelmään.

Yliopistojen tutkinnon uudistuksessa uudistettiin eri alojen opetussuunnitelmat vastaamaan yhteiskunnan osaamistarpeita. Samalla uudistettiin opintojen mitoitusta vastaamaan opiskelijan todellista työmäärää ja parannettiin mitoituksen vertailukelpoisuutta eri koulutusalojen välillä.

Lainsäädännöllä on määritelty yliopistojen alempien ja ylempien korkeakoulututkintojen tavoitteelliset suorittamisajat ja rajattu määritelty opinto-oikeus ajallisesti. Yliopistot on veloitettu järjestämään opetus ja opintojen ohjaus siten, että opiskelijoiden on mahdollista valmistua tavoiteajassa. Opetusministeriö on tukenut opiskeluprosessien kehittämistä hankerahoituksella.

Lait opintotukilain muuttamisesta ja opintolainavähennyksen edellyttämistä muutoksista verolainsäädäntöön tulevat voimaan 1.8.2005. Määräajassa korkeakoulututkinnon suorittaneille, uuden tutkintorakenteen mukaan opintonsa aloittaneille korkeakouluopiskelijoille myönnettävän opintotuen kannustavuutta ja lainan käyttöä osana opiskeluajan toimeentuloa parannetaan verosta tehtävällä opintolainavähennyksellä.

Yliopistojen opiskelijavalintoja on uudistettu tavoitteena opintoihin sijoittumisen tehostuminen, opiskelijavalintojen keveneminen ja valintayhteistyön lisääntyminen. Yliopistojen kanssa on sovittu, että toisen asteen tutkinnon suorittaneiden siirtymistä yliopisto-opintoihin nopeutetaan. Yliopistojen yhteishakua kehitetään ja yhteisvalinta on otettu käyttöön uusilla aloilla (esim. kauppatieteet). Myös aiempien opintojen hyväksilukumenettelyä alojen ja korkeakoulusektoreiden kesken on kehitetty.

Yliopistoissa on kehitetty laadunvarmistusjärjestelmiä siten, että ne vastaavat eurooppalaisia laatuvaatimuksia. Korkeakoulujen arviointineuvosto on käynnistänyt kansallisen laadunvarmistusjärjestelmän kehittämishankkeen. Korkeakoulut osallistuvat ulkopuolisiin arviointeihin ja arviointien tulokset ovat julkisia.

Keinot/Toimenpiteet:

- Yliopistojen valtakunnallisen yhteishakujärjestelmän rakentaminen on käynnissä ja valintoja uudistetaan. Tavoitteena on yhteishakujärjestelmän käyttöönotto lukuvuonna 2008-2009.
- Yliopistoja veloitetaan rakentamaan oma laadunvarmistusjärjestelmänsä ja osallistumaan kansallisiin ja kansainvälisiin arviointeihin. Tavoitteena on, että korkeakoulujen arviointia koskeva uusi lainsäädäntö tulisi voimaan 1.1.2008 lähtien.
- Yliopistojen rahoitusmallin tuloksellisuusmittareita kehitetään niin, että ne palkitsevat yliopistoja tutkintojen suorittamisesta ja tehokkuudesta. Tavoiteajassa valmistumisesta palkitaan yliopistoja.
- Yliopistojen pääsykoejärjestelmää uudistetaan siten, että ylioppilastutkinnon painoarvoa valintaperusteena lisätään.

Aikataulu:

Toteutetaan osana yliopistojen tulosohejausta vuosina 2007-2009.

3.3.3 Hallinto- ja tukitoimintojen tehostaminen

Tavoite:

Yliopistojen hallinto- ja tukipalvelut ovat mitoitukseltaan riittävät ja laadultaan korkeatasoiset ja ne on järjestetty kustannustehokkaasti. Palveluiden avulla luodaan edellytykset yliopistojen tehokkaalle johtamiselle ja yhteistyölle.

Nykytilan kuvaus:

Pääkaupunkiseudun seitsemän yliopiston yhteisen talous- ja henkilöstöhallinnon palveluverkostohankkeen edellyttämät selvitykset on käynnistetty, ks. luku 2.2.

Yliopistot ja ministeriö ovat yhteistyössä laatineet tarkastelukehikon yliopistolaitoksen toimitilastrategialle, jota hyödyntäen kukin yliopisto on valmistellut oman toimitilastrategiansa. Ks. luku 2.4.

Yliopistoissa on käynnissä useita sähköisen asioinnin ja tietojärjestelmien kehittämishankkeita (mm. talous- ja henkilöstöhallinnontietojärjestelmät, OODI-opintotietojärjestelmä, pääkaupunkiseudun korkeakoulujen yhteinen sähköinen kv-opiskelijoiden tukipalvelu, opiskelijaliikkuvuuden hallinnan tuki -tietojärjestelmä) Ks. luku 2.5.

Syyskuussa 2005 valmistui opetusministeriön toimeenpanema selvitystyö yliopistojen kustannuslaskennan tilasta, sisäisen johtamisen ja ulkoisen ohjauksen kannalta oleellisista laskentatiedoista.

Yliopistojen mahdollisuuksia perustaa yhtiöitä ja ostaa osakkeita parannetaan 1.8.2005 voimaan astuneella valtion talousarviosta annetun lain muutoksella. Yliopistot pystyvät näin hyödyntämään paremmin koulutus- ja tutkimusosaamistaan myös kansainvälisillä markkinoilla. Muutos tarjoaa myös mahdollisuuksia yliopistojen joidenkin toimintojen ulkoistamiseen.

Keinot/Toimenpiteet:

- Opetusministeriö on käynnistänyt pilotteja, joissa kehitetään yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen yhteistyötä uusien organisaatio-, toiminta- ja hallintorakenteiden pohjalta.
- Yliopistojen talous- ja henkilöstöhallinnon toimintoja kehitetään palvelukeskuskonseptin pohjalta. Ks. luku 2.2. Lisäksi yliopistojen sisäisiä tukipalveluja kootaan suuremmiksi kokonaisuuksiksi.
- Yliopistot kehittävät hankintatointaan opetus- ja kulttuurihallinnon hankintastrategian mukaisesti. Merkittävimmät hankinnat toteutetaan yliopistojen yhteishankintoina. Ks. luku 2.3.
- Yliopistojen toimintojen yhtiöittämisen tarjoamia mahdollisuuksia selvitetään. Yliopistojen aikuiskoulutusyksiköiden yhtiöittäminen on ollut esillä aikuiskoulutusta kehittävän työryhmän työssä. Selvityksen kohteena olevissa yksiköissä työskentelee noin 1 600 henkilöä.

- Yliopistot kehittävät toimitilahallintoaan ja rakentamista toimitilastrategioidensa pohjalta edistäen tilojen tehokasta käyttöä ja kiinteistökustannussäästöjen syntymistä. Keskeisiä toimenpiteitä ovat tilahallinnon tietojärjestelmien laajempi käyttöönotto ja sisäiseen laskutukseen siirtyminen kaikissa yliopistoissa.
- Opetusministeriön ja yliopistojen välistä tulosohjausta tukevan KOTA -tietojärjestelmän uudistamishanke on edennyt toteutusvaiheeseen. Opetusministeriön ja yliopistojen välinen tulosohjausprosessi toteutetaan sähköisen asioinnin sisältävän tulosohjausportaalin kautta vuodesta 2006 alkaen.
- Kustannuslaskentaa kehitetään ja kustannuslaskennan tuottamia tietoja hyödynnetään nykyistä laajemmin yliopistojen toiminnan kehittämisessä.
- Yliopistot kohdistavat ulkopuolisella rahoituksella tehtävälle toiminnalle pääsääntöisesti aiheuttamisperiaatteen mukaiset tila- ja yleiskustannukset.

Aikataulu:

Toteutetaan osana yliopistojen tulosohjausta vuosina 2007-2009.

3.3.4 Henkilöstövaikutusten tarkastelu

Seuraavassa on esitetty yliopistojen vanhuuseläkkeelle jäävän henkilöstön jakautuminen henkilöstöryhmittäin.

Taulukko 3. Yliopistojen eläkkeelle siirtymisestä aiheutuva poistuma henkilöstöryhmittäin vuosina 2005-2011, (suluissa yliopistojen toimintamenomäärärahoilla rahoitettavat)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Yht.
Tutkimus-	34	13	23	20	22	29	39	180
henkilökunta	(17)	(9)	(9)	(6)	(9)	(13)	(12)	(75)
Opetus-	156	121	168	200	230	236	242	1 353
henkilökunta	(150)	(120)	(166)	(193)	(228)	(229)	(232)	(1 318)
Opetuksen ja								
tutkimuksen tuki-	40	40	57	67	85	102	101	492
henkilöstö	(35)	(35)	(49)	(60)	(74)	(92)	(90)	(435)
ATK-henkilöstö	3	2	3	10	9	12	12	51
	(3)	(2)	(2)	(9)	(9)	(11)	(12)	(48)
Kirjasto-	13	17	23	39	33	39	31	195
henkilökunta	(13)	(16)	(23)	(38)	(32)	(36)	(30)	(188)
Huolto- ja kiinteis-	27	15	24	21	50	49	49	235
töhenkilökunta	(25)	(11)	(23)	(18)	(50)	(48)	(46)	(221)
Hallinto- ja toimis-	59	71	76	112	144	162	191	815
tohenkilöstö	(53)	(66)	(68)	(97)	(124)	(138)	(157)	(703)
Muut	9	7	7	8	16	16	10	73
	(2)	(3)	(6)	(6)	(13)	(12)	(7)	(49)
Yhteensä	342	286	383	478	593	646	675	3 403
	(299)	(262)	(348)	(428)	(543)	(580)	(586)	(3 046)

Taulukko 4. Harjoittelukoulujen eläkkeelle siirtymisestä aiheutuva poistuma henkilöstöryhmittäin vuosina 2005-2011

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Yht.
Opetus-								
henkilökunta	6	8	17	22	26	32	29	140
Muu henkilökunta	1	-	4	2	4	5	6	22
Yhteensä	7	8	21	24	30	37	35	162

Yliopistojen tuottavuusohjelma kohdistuu yliopistojen koko toimintaan. Seuraava henkilöstövaikutuksia koskeva tarkastelu koskee yliopistojen vanhuuseläkkeelle jäävää henkilöstöä. Mukana ovat kaikki henkilöstöryhmät. Tuottavuusohjelman tarkastelussa on mukana myös ulkopuolisen rahoituksen turvin palkattu henkilöstö. Siihen liittyviä henkilöstövaikutuksia voidaan analysoida tarkemmin korkeakoulujen rakenteellisen kehittämisen yhteydessä.

Vähennykset on toteutettava siten, että ne tukevat yliopistojen painopistealueiden vahvistamista sekä korkeakouluopetuksen ja tutkimuksen laadun ja vaikuttavuuden kannalta suurempien sekä tarkoituksenmukaisempien kokonaisuuksien muodostamista rakenteellisen ke-

hittämisen yhteydessä. Samalla opetus- ja tutkimushenkilökunnan painopistettä siirretään suurempiin kokonaisuuksiin.

Eläköitymisen kautta vapautuvat tuottavuusohjelman mukaiset vakanssit tulee koota virkapankeihin. Virkapankeista voimavarat kohdennetaan tukemaan yliopistojen profiloitumista, painoalojen vahvistamista, uusien lupaavien kasvualojen kehittämistä sekä huippututkimusta.

Taulukko 5. Yliopistojen henkilöstövaikutusten tarkastelu¹

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Yht.
Arvioitu vanhuuseläkkeelle siirtymisestä aiheutuva poistuma,	299	262	348	428	543	580	586	3 046
josta 50 % (lkm)	150	131	174	214	271	290	293	1 523
Tuottavuushankkeiden mukainen henkilöstön väheneminen								
- Rakenteellinen kehittäminen								730
- Yliopistoyhtiöiden käyttöönotto ja toimintojen ulkoistaminen								400
- Yliopistojen palvelukeskus-toiminta ja yliopistojen sisäisten tukitoimintojen uudelleen järjestäminen ²								300
- Infrastruktuuri-, tutkimus- asema- ja kirjastoyhteistyö								50
- Sähköisen asiainnin lisääminen								20
Yhteensä								1 500

¹ Sisältää yliopistojen toimintamäärärahoista palkatusta henkilökunnasta vanhuuseläkkeelle siirtyvät.

² Selvitetään vuoden 2006 alussa palvelukeskushankkeen yhteydessä.

Taulukko 6. Harjoittelukoulujen henkilöstövaikutusten tarkastelu³

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Yht.
Arvioitu vanhuuseläkkeelle siirtymisestä aiheutuva poistuma,	7	8	21	24	30	37	35	162
josta 50 % (lkm)	4	4	10	12	15	19	17	81
Tuottavuushankkeiden mukainen henkilöstön väheneminen								-

³ Sisältää myös opetushenkilökunnan.

3.4 Valtionosuuksilla ja -avustuksilla rahoitettavien koulutuspalvelujen tuottavuus

Tavoite:

Koulutuspalvelujen turvaaminen väestörakenteen muuttuessa ja ikäluokkien pienenessä.

Nykytilan kuvaus:

Tilastokeskuksen tietojen mukaan kuntien järjestämien koulutuspalvelujen tuottavuus on 2000-luvulla laskenut. Kehitystä selittää osittain vuosina 2001 ja 2002 valtion lamavuosina tekemien valtionosuuksien leikkausten purkaminen.

Peruskouluikäisten määrä pienenee yli 51 000 (9 %) vuodesta 2005 vuoteen 2015. Nuorten määrä kasvaa vuoteen 2010 asti, minkä jälkeen se alkaa laskea. Vaikka peruskouluikäisten määrässä ei vielä ole tapahtunut suuria muutoksia, on peruskoulujen määrä vähentynyt alueellisen keskittymiskehityksen vuoksi vuosittain noin sadalla. Lääninhallitusten toteuttaman peruspalvelujen arvioinnin mukaan perusopetuksen alueellinen saavutettavuus oli luvuvuonna 2003-2004 edelleen ala-asteikäisten osalta hyvä ja yläasteikäisten kohdalla suhteellisen hyvä. Kahden vuoden aikana tapahtuneet muutokset olivat läänitasolla marginaalisia, mutta maakunnittain ja erityisesti kunnittain muutokset saattoivat olla suuriakin. Joka kolmannen kunnan suunnitteluasiakirjoissa oli kouluverkon kehittämiseen liittyviä mainintoja.

Koulu- ja oppilaitosverkkoa koskeva päätöksenteko kuuluu kunnille ja muille koulutuksen järjestäjille. Valtion välittömiä ohjauskeinoja ovat rahoitus ja informaatio-ohjaus. Valtionosuusjärjestelmän uudistuksessa on pyritty siihen, että järjestelmä kannustaisi tuottavuuden lisäämiseen ja että heikkoa tuottavuutta tukevat elementit poistetaan.

Tuottavuuserojen voidaan ennakoida alueellisen väestökehityksen vuoksi kasvavan. Lapset vähenevät nopeimmin harvaan asutuilta alueilta. Lapissa peruskouluikäisten määrä vähenee 21 % kymmenen vuoden aikana. Alueella pitäisi kuitenkin pystyä jatkossakin turvaamaan laadullisesti hyvät koulutuspalvelut pieneneville lapsimäärille. Se tulee lisäämään oppilaskohdaisia kustannuksia näillä alueilla.

Koulutuspalvelujen saavutettavuuden ja laadun turvaaminen tulevaisuudessa edellyttää kunta- tai/ja palvelurakenteiden kehittämistä. Rakenteellisten muutosten tavoitteena on myös koulutuspalvelujen tuottavuuden parantaminen ja tuottavuuserojen vähentäminen.

Keinot/toimenpiteet:

- Kunta- ja palvelurakennemuutos -hankkeessa arvioidaan ja tehdään ehdotus koulutuspalvelujen tarkoituksenmukaisista järjestämisvastuualueista ottaen huomioon palvelujen sisältö ja ominaispiirteet, niiden saatavuus ja laatu sekä kuntien kantokyky pitkällä aikajänteellä sekä alueelliset ja kielelliset erityispiirteet.
- Lähtökohtana kaikkia vaihtoehtoja arvioitaessa tulee pitää palvelun luonnetta ja palvelun saavutettavuutta asiakkaan näkökulmasta. Esi- ja perusopetuspalvelut ovat lähipalveluja. Toisen asteen koulutuksessa (lukio ja toisen asteen ammatillinen peruskoulutus) palvelujen laadun ja monipuolisuuden turvaaminen edellyttää palvelujen tarkastelua laajemmin. Tavoitteena on pääsääntöisesti alueellinen saavutettavuus. Kansalaisopistojen tarjontaa pitäisi pystyä järjestämään lähipalveluna.

- Ammattikorkeakouluopetus on osa korkeakoululaitosta ja korkeakouluopetuksen saavutettavuutta tarkastellaan korkeakoulualueittain.
- Kuntarajat ylittävän yhteistyön kehittämisen tukemista jatketaan kunta- ja palvelurakennemuutostus-hankkeen rinnalla.

Aikataulu:

Kunta- ja palvelurakennemuutostus -hankkeen toimikausi päättyy 31.5.2006

3.5 Tuottavuuden parantaminen toimialan virastoissa ja laitoksissa

Tavoite:

Virastot ja laitokset keskittävät voimavaransa niille lainsäädännössä määriteltyihin ydintehtäviin ja valtioneuvoston määrittelemien tavoitteiden toteuttamiseen.

Hallinto- ja tukipalvelut ovat mitoitukseltaan riittävät ja laadultaan korkeatasoiset ja ne on järjestetty kustannustehokkaasti. Palveluiden avulla luodaan edellytykset virastojen ja laitosten tehokkaalle johtamiselle ja yhteistyölle.

Nykytila:

Opetusministeriön hallinnonalalla on käynnistetty hanke talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskusten perustamiseksi (ks. luku 2.2). Virastot ovat myös mukana tuottavuustilastoinnin kehittämishankkeessa. Tiedepolitiikan toimialueen virastojen ja laitosten osalta projektissa käytettävä tuottavuusmittaristo on jo saatu valmiiksi.

Tässä yhteydessä tarkastellaan muita tuottavuutta lisääviä toimia, jotka perustuvat hallinnonalan virastojen ja laitosten opetusministeriölle syyskuun alkuun 2005 mennessä toimittamiin suunnitelmiin tuottavuuden lisäämiseksi.

Opetushallitus on vahvistanut uuden strategiansa vuonna 2005 ja valmistelee sitä tukevaa tutkimustoiminnan strategiaa. Sen keskeisenä tavoitteena on koulutuspoliittisen päätöksenteon edellyttämän tietopohjan vahvistaminen, mikä luo edellytyksiä tuottavuuden lisäämiselle.

Tiedepolitiikan toimialueella (Suomen Akatemia, arkistolaitos, Kotimaisten kielten tutkimuskeskus ja Varastokirjasto) saatiin elokuussa 2005 päätökseen tulohajautuksen kehittämisen jatkohanke. Tulohajautuksen ja tilivelvollisuuden käytäntöjen kehittäminen on tärkeä väline virastojen tuottavuuden lisäämiselle seuraavalla tulossopimuskaudella 2007-2009. Hankkeessa on kehitetty mm. virastojen tuloksellisuusindikaattorit.

Suomen Akatemia ja Varastokirjasto on hiljattain arvioitu ja niiden pohjalta on sovittu kehittämistoimista. Arkistolaitoksen arviointi on käynnissä. Arkistolaitos on laatinut strategiansa tänä vuonna ja Varastokirjasto on käynnistänyt omansa valmistelun. Strategiat auttavat virastoja keskittämään toimintansa ydintehtäviin ja keskeisimpien tavoitteiden toteuttamiseen.

Suomen Akatemian kautta jaettavien tutkimusmäärärahojen merkittävä lisäys on johtanut Suomen Akatemian tuottavuuden kasvuun hakemuskäytöiden kasvaessa ja henkilöstömäärän pysyessä aiemmalla tasolla.

Arkistolaitoksen vastuulla on valtiosektorin arkistotoimen ja asiakirjahallinnon ohjaus ja kehittämistyö kokonaisuudessaan. Tuottavuuden lisäämiseksi on välttämätöntä, että sähköiseen asiakirjahallintoon ja arkistointiin siirtyminen ja niiden laajeneminen tapahtuvat tehokkaasti.

ti ja hallitusti. Sähköisten aineistojen palvelu- ja vastaanottojärjestelmän sekä arkistotietokannan kehittäminen lisäävät alkuvaiheessa kustannuksia, mutta tuottavat koko valtion sektorilla pitkällä aikavälillä tuottavuushyötyjä voimavarojen tehokkaan ja tarkoituksenmukaisen käytön myötä. Arkistolaitoksen tuottavuus on kasvanut käsiteltävien aineistojen ja palvelutehtävien määrän lisääntyessä.

Varastokirjaston toiminta-ajatuksena on tilan vapauttaminen muista kirjastoista. Vastanottamalla vähemmän käytettyä aineistoa ja saattamalla se uudelleen käytettäväksi kauko- palvelun kautta Varastokirjasto lisää kirjastopalveluiden tuottavuutta koko valtakunnassa. Tuoreen arvioinnin mukaan Varastokirjaston tuottama taloudellinen säästö ylittää selvästi laitoksen toiminnasta aiheutuvat kulut.

Kansainvälisen henkilövaihdon (CIMO) keskuksen tehtävät ovat viime vuosina lisääntyneet. Merkittävä osa yksikön tehtävistä hoidetaan ulkopuolisen rahoituksen turvin. CIMO vastaa myös Euroopan unionin koulutus-, kulttuuri- ja nuoriso-ohjelmien kansallisesta toimenpanosta. Näiden ohjelmien odotetaan laajenevan lähivuosina.

Keinot/Toimenpiteet:

- **Opetushallitus** on käynnistänyt strategian ja organisaation kehittämistyön, jonka tavoitteena on toiminnan keskittäminen ydintehtäviin. Vuosia 2006-2009 koskevaa opetushallituksen tulossopimusta tarkistetaan siten, että virastolle asetetaan tavoitteeksi 2 %:n keskimääräinen vuotuinen tuottavuuden kasvu. Käynnistetään selvitys, jonka tarkoituksena on arvioida Opetushallituksen maksullisen palvelutoiminnan (koulutus- ja konsultointipalvelut, julkaisutoiminta ja Opetusalan koulutuskeskus Opeko) roolia Opetushallituksen toiminnassa.
- Opetusministeriö asettaa työryhmän selvittämään korkeakoulujen arviointitoiminnan ja koulutuksen arviointitoiminnan organisointia. Selvitys kattaa **Korkeakoulujen arviointineuvoston, Koulutuksen arviointineuvoston sekä Opetushallituksen arviointitoiminnan**.
- Vuosien 2007-2009 tulossopimuksissa **Suomen Akatemialle, arkistolaitokselle, kotimaisten kielten tutkimuskeskukselle ja Varastokirjastolle** asetetaan tavoitteeksi 2 %:n keskimääräinen vuotuinen tuottavuuden kasvu. Tulosneuvotteluissa sovitaan, mikä osa tuottavuuden kasvusta syntyy tuotoksen lisäyksestä ja mikä osa saavutetaan panostusta pienentämällä tuotoksen pysyessä ennallaan.
- **Kotimaisten kielten tutkimuskeskus** rationalisoi tuloksellisuusindikaattoreiden tiedonkeruun yhtenäiseen toimintorekisteriin ja kehittää kustannusvastaavuusjärjestelmää.
- **Arkistolaitos** jatkaa sähköisten aineistojen vastaanotto- ja palvelujärjestelmän sekä arkistotietokannan kehittämistä.
- **Suomen Akatemia** lisää tuottavuutta virtaviivaistamalla rahoitusinstrumenttejaan ja toimintaprosessejaan sekä siirtymällä sähköiseen asiakirjahallintoon.
- **Kansainvälisen henkilövaihdon keskus** siirtyy asteittain vuosien 2005-2007 aikana sähköiseen hakumenettelyyn kaikkien kansallisten ohjelmien osalta.

- **Valtion oppilaitosten** (ammatilliset erityisoppilaitokset, vammaisten lasten koulut ja kielikoulut) tuottavuuden parantamiseksi terävöitetään oppilaitosten tavoitteenasettelua, lisätään oppilaitosten yhteistyötä palvelujen tuottamisessa sekä kehitetään hankintatoimea. Selvitetään mahdollisuuksia laajentaa opettajien yhteiskäyttöä ja monimuoto- ja etäopiskelun käyttöä.
- Kaikki virastot ja laitokset etsivät säästöjä tietohallinnon käyttökustannuksista ja ottavat käyttöön uusia, kustannustehokkaampia tieto- ja viestintätekniisiä ratkaisuja. Tavoitteena on mm. postituskulujen pienentäminen.

Aikataulu:

Toteutetaan osana virastojen ja laitosten tulosohejausta vuosina 2007-2009.

Henkilöstövaikutusten

tarkastelu:

Taulukossa 7 on esitetty tuottavuushyötyjen tarkastelu Opetushallituksen osalta ja taulukossa 8 hyötyä on suhteutettu laskelmaan luonnollisesta poistumasta. Taulukossa 8 on esitetty henkilöstön luonnollinen poistuma sekä tuottavuusohjelman henkilöstön vaikutukset Opetushallituksen ja tiedepolitiikan toimialueen virastoissa ja laitoksissa. Taulukossa 9 on esitetty tuottavuushyötyjen tarkastelu valtion oppilaitosten osalta ja taulukossa 10 tuottavuusohjelman henkilöstövaikutukset on suhteutettu laskelmaan luonnollisesta poistumasta.

Taulukko 7. Tuottavuushyötyjen tarkastelu Opetushallituksen osalta

Hanke	Kustannukset vuonna 2005 (milj. €)	Henkilöstö vuonna 2005 (lkm/htv)	Menövähennys vuonna 2011 vuoden 2005 tasoon verrattuna (milj.)	Henkilöstövähennys vuonna 2011 vuoden 2005 tasoon verrattuna (lkm/htv)
	20,2	336/308	2,02	42/39

Taulukko 8. Henkilöstövaikutusten tarkastelu Opetushallituksen, tiedepolitiikan virastojen ja laitosten sekä kansainvälisen henkilövaihdon keskuksen osalta

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Yht.
Opetushallitus								
- poistuma,	3	6	8	9	9	16	13	64
josta 50 %	2	3	4	5	4	8	6	32
- tuottavuushankkeet	3	9	5	5	6	8	6	42
Tiedepolitiikan virastot ja laitokset								
- poistuma,	9	13	8	11	16	19	17	93
josta 50 %	4	6,5	4	5,5	8	9,5	8,5	46
- tuottavuushankkeet	-	-	1	2	2	2	3	10
Kansainvälisen henkilövaihdon keskus								
- poistuma,								8
josta 50 %								4
- tuottavuushankkeet								-
Poistuma yhteensä, josta 50 % (lkm)								165 82
Tuottavuushankkeet yht.								52

Taulukko 9. Tuottavuushyötyjen tarkastelu valtion oppilaitosten osalta

Hanke	Kustannukset vuonna 2005 (milj. €)	Henkilöstö vuonna 2005 (lkm/htv)	Kustannusten vähennys vuosina 2005-2011	Henkilöstövähennys vuosina 2005-2011
Tukipalvelut (oppilashuolto, hallinto, kiinteistö)	38	714/600	0,28	8

Taulukko 10. Henkilöstövaikutusten tarkastelu valtion oppilaitosten osalta

	2005	2006	2007	2008	2009	2011	2011	Yht.
Valtion oppilaitokset								
- poistuma,	1	7	20	14	25	32	29	128
josta 50 %	-	4	10	7	12	16	15	64
- tuottavuushankkeet	-	1	1	1	1	2	2	8

3.6 Tietopohjan ja tuottavuustilastoinnin kehittäminen

Tavoite:

Koulutus- ja tiedepolitiikan kehittämisen tukena on riittävä tilasto- ja tutkimustieto koulutuksen ja tutkimuksen tuloksellisuudesta, tehokkuudesta, tuottavuudesta ja vaikuttavuudesta.

Koulutusta koskevassa tuottavuustilastoinnissa ja koulutus- ja tiedepolitiikan toimialan valtion yksiköiden tuottavuuden tarkastelussa käytetään mittareita, jotka kuvaavat tuottavuuden muutoksia kattavasti ja luotettavasti.

Nykytilan kuvaus:

Kehittämisen tietopohja rakentuu Tilastokeskuksen ja opetusministeriön omiin tietokantoihin, hallinnonalan virastojen ja asiantuntijoiden tekemiin selvityksiin sekä erillisiin tutkimushankkeisiin. Tiedonhankintaa rahoitetaan pääosin kehittämisrahoista.

Eri koulutusasteilla ja -sektoreilla tapahtuvia tuottavuuden muutoksia ei pystytä seuraamaan nykyisen tuottavuustilastoinnin tuottaman aineiston pohjalta. Ilman asianmukaisia koulutusaste- ja sektorikohtaisia tuottavuuden mittareita ei ole mahdollista seurata toimialan tuottavuuden parantamiseen tähtäävien kehittämishankkeiden vaikutuksia.

Keinot/Toimenpiteet:

- Koulutus- ja tiedepolitiikan kehittämisen tietopohjaa vahvistetaan opetusministeriön syksyllä 2005 vahvistettavan sektoritutkimusstrategian pohjalta. Käynnistetään tutkimushankkeita koulutuksen taloudesta ja tutkimuksen tuloksellisuudesta. Perusopetuksen, lukio- ja ammatillisen koulutuksen tuottavuus- ja tehokkuus - tutkimushankkeissa selvitetään tuottavuuden yhteyttä laatu- ja vaikuttavuustekijöihin ja

selvitetään koulutuspalvelujen järjestämisen tehokkuuseroja. Tutkimus käynnistyi maaliskuussa 2005 ja loppuraportti valmistuu tammikuussa 2007. Korkeakoulusektorilla käynnistetään vastaava tutkimushanke.

- Valtionosuuksilla ja -avustuksilla rahoitettava toiminta: tuottavuuden muutosta kuvaavien tilastojen hyödynnettävyyttä parannetaan. Tilastokeskus tuottaa opetusministeriön käyttöön nykyistä tarkemmin jaoteltua tietoa kuntasektorin tuottavuuden kehityksestä. Tarkemmat tiedot ovat käytettävissä ensimmäistä kertaa keväällä 2006.
- Opetusministeriön ja Tilastokeskuksen yhteisessä projektissa määritellään ministeriön hallinnonalan jokaiselle virastolle ja laitokselle tuottavuusmittarit siten, että tuottavuuden kehittämiseksi voidaan asettaa myös seurattavia tavoitteita. Projekti käynnistyi toukokuussa 2005 ja sen määräaika on vuoden 2006 loppuun.
- Tuottavuustilastoinnin rinnalla tuottavuuden lisäämisessä hyödynnetään korkeakoulujen sekä virastojen ja laitosten arviointeja. Vuonna 2006 julkistetaan arkistolaitoksen kansainvälisen arvioinnin suositukset.

4 Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan toimialan tuottavuus

4.1 Yleistä

Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osalta tuottavuusohjelma painottuu toisaalta tiedon- tuotannon ja eri osapuolten yhteistyörakenteiden kehittämiseen ja toisaalta toimialojen viras- tojen toiminnan tuottavuusnäkökulman tehostamiseen. Myös luovuudessa ja innovatiivisuu- dessa nähdään olevan yhä enemmän kehityksen voimavaroja tuottavuuteen liittyen. Meneil- lään olevassa hallitusohjelmaan sisältyvässä opetusministeriön luovuusstrategiatyössä on kiin- nitetty huomiota luovuuden ja tehokkuuden väliseen vuorovaikutukseen. Ne eivät ole toistensa vastakohtia, mutta niiden välille on löydettävä sopiva tasapaino. Luovuutta ei voi valjastaa tiukasti tiettyjen päämäärien tavoitteluun. Muiden vaikutusten ohella luovuus inno- vatiivisuuden lähteenä voi mahdollistaa myös tehokkuus- ja tuottavuustavoitteiden edistämi- sen, mutta se edellyttää luovaa työtettä edistävään työ- ja toimintakulttuuriin siirtymistä ja muita työelämää koskevia uusia järjestelyjä.

Toimialojen luonteet ovat yhteiskunnallisen kokonaistuottavuuden näkökulmasta sellai- sia, että ne vaatisivat pikemminkin lisäresursointia, jotta saataisiin aikaan tuottavuushyötyjä koko yhteiskuntaa ajatellen. Esimerkiksi panostukset terveyttä edistävään liikuntaan tai ihmis- ten liikunta-aktiivisuuden lisäämiseen (valtioneuvoston periaatepäätös terveyttä edistävän lii- kunnan kehittämislinjoista) merkitsevät terveydenhuoltopalvelujen käytön vähenemistä, nuorten työpajatoiminta ehkäisee nuorten syrjäytymistä yhteiskunnasta, kulttuurin ja luovuu- den edistäminen lisää yhteiskunnan kilpailukykyä, parantaa osaamisen tasoa ja edistää globa- lisaation myönteistä kehitystä sekä moniarvoista yhteiskuntaa ja ihmisten henkistä hyvinvoin- tia. Suomen taiteen ja kulttuurin koulutus- ja edistämisyjärjestelmä on yksi maailman kehit- tyneimmistä. Taiteen tuotanto on kansainvälisesti tarkasteltuna laadullisesti ja määrällisesti kilpailukykyistä. Tämän vuoksi lähivuosina panostetaan organisatorisin ja rahoituksellisin kei- noin kulttuuriviennin tehostamiseen, millä tähdätään tuottavuuden olennaiseen lisääntymi- seen. Tuottavuuden hyödyntäminen liittyy tietoyhteiskuntakehitykseen ja sen tuomiin mah- dollisuuksiin. Nykyiset julkisen palvelutoiminnan tuottavuusmittarit kirjastotoimen osalta eivät ota huomioon lisääntyntä kirjastojen verkkopalveluiden käyttöä. Keskeistä on olemas- sa olevan tiedon moninaisuus ja joissain tapauksissa myös tilastollisen tiedon puute. Myös laa- dullinen arviointi on tärkeätä.

Liikunnan ja nuorisotyön varsinaisina toimijoina on paljon kansalaisjärjestöjä, jolloin kysymykseksi nousee ministeriön toimivalta suhteessa kansalaisjärjestökenttään ja kansalaistoinnin autonomisuus. Nuorisopolitiikan ja nuorisotyön tuottavuus perustuu koko ikäluokan aktiivisen kansalaisuuden edistämiseen ja riskiryhmien sosiaaliseen vahvistamiseen. Vastaa- vasti kulttuurikentällä ja erilaisten kulttuuripalvelujen tuottajina on runsaasti yhdistys- tai yri- tuspohjaisia toimijoita. Suomalaisessa yhteiskunnassa tuotetaan mittavat palvelut näillä sektoreilla pitkälle vapaaehtoisvoimin. Ministeriö voi informaatio-ohjauksen, seurannan ja ra- hallisten resurssien suuntaamisella ohjata toimintaa, mutta tuottavuuden näkökulmasta tar- kasteltuna kansalaistoiminta on erittäin kustannustehokas järjestelmä. Vastaavien palveluiden tuottaminen muilla keinoin vaatisi runsaasti lisäresursointia.

4.2 Kirjastopalvelut

Tavoite:

Kansalaisilla tulee olla mahdollisimman tasavertaiset mahdollisuudet laadukkaiden kirjastopal- velujen saamiseen asuinpaikasta ja varallisuudesta riippumatta (alueellisesti tasa-arvoinen kan- salaisten digitaalinen tietohuolto).

Kirjastopalvelujen tuottavuutta nostetaan ajantasaistamalla niiden teknisen infrastruktuu- rin tasoa (mm. tietoliikenneyhteydet). Lisäksi luodaan uusia toimintamalleja ja konsepteja kirjastohallintoon ja kirjastopalvelujen järjestämiseen, joilla parannetaan julkisten kirjastopal- veluiden tuottavuutta, kirjastojärjestelmien toimintojen tehokkuutta ja palvelujen laatua.

Keinot:

- Standardien mukaisten teknisten ratkaisujen ja kuntien välisen yhteistyön tukeminen informaatio-ohjauksella ja rahoituksella.
- Laadukkaitten kirjastopalvelujen tuottaminen aikaa ja kustannuksia säästäen.

Nykytilan kuvaus:

Teknisen infrastruktuurin ja digitaalisen tietohuollon tasoerot ovat huomattavat eri kunnis- sa. Vuoden 2003 lopussa kirjastoissa oli asiakaspäätteitä 2746 kpl eli keskimäärin 0.5/1000 asukasta. Kirjastopoliittisen ohjelman 2001-2004 laatusuosituksena on 1/1000 asukasta. HST-lukulaitteita oli vain 17 kunnassa yhteensä 101 kpl ja suurin osa näistä oli Tampereen kirjastoissa. Tietoliikenneyhteyksien tasosta ei ole tällä hetkellä luotettavaa tietoa. Runsaasta kuntien välisestä yhteistyöstä huolimatta on vielä paljon mahdollisuuksia yhteistyön laajen- tamiseen ja syventämiseen. Toiminnassa on kaksi kuntien yhteistä kirjastolaitosta, Kitee ja Kesälahti sekä Mikkeli ja Ristiina. Kirjastokimpoissa, joiden sisältö on lähinnä yhteinen kir- jastojärjestelmä, on mukana noin 75 % kunnista. Kolme kirjastoautoa on useamman kun- nan yhteisomistuksessa. Lisäksi 41 kuntaa ostaa kirjastoautopalveluja toisilta kunnilta. Noin parikymmentä kuntaa ostaa kirjastotoimenjohtajapalvelut toiselta kunnalta.

Toimenpiteet:

- Kirjastojen nopeiden tietoliikenneyhteyksien ja sähköisen asioinnin edellytysten tukeminen, jolloin voidaan nopeuttaa tietoyhteiskunnan kehitystä. Tärkeässä asemassa tässä kehittämistyössä ovat mm. kirjastoihin hankittavat asiakaspäätteet ja niiden käytön opastus.
- Opetusministeriön toimeksiannosta Rovaniemen kaupunginkirjasto yhdessä lääninhallituksen ja Lapin yliopiston kanssa selvittää tilaaja-tuottaja-malliin tarvittavaa kirjastotoimen tuotemäärittelyä. Samalla pyritään löytämään tuottavuuden mittaamiseen kaikki kirjaston keskeisimmät palvelut yhdistävää mittaria. Selvitystyö valmistuu vuoden 2005 aikana.
- Tavoitteiden edistämiseksi on tietoyhteiskuntaohjelmassa vuosille 2005-2007 osoitettu lisärahoitusta. Sähköisen asioinnin saaminen riittävän kattavaksi koko maata ajatellen sekä opastavan henkilöstön täydennyskoulutus edellyttävät vielä jatkorahoitusta vuoden 2007 jälkeen. Asiassa toimitaan yhteistyössä valtioneuvoston kanslian asettaman kirjastojen laajakaistatyöryhmän kanssa.

Vastuutaho:

Opetusministeriön viestintäkulttuuriyksikkö

Aikataulu:

2005-2008

- Lääninhallitukset keräävät tiedot tietoliikenneyhteyksien ja laiteresurssien nykytilasta sekä verkkoaineistojen ja E-kirjojen saatavuudesta. Tietoaineiston pohjalta tehdään analyysi ja suunnitellaan jatkotoimenpiteet.
- Kuntien kirjastoyhteistyötä tuetaan opetusministeriön ja lääninhallitusten informaatio-ohjauksella ja harkinnanvaraisilla avustuksilla.
- Rahoitusmahdollisuuksien selvittäminen.

Seuranta:

- Lääninhallitusten peruspalvelu- ja tulospöytäkirjojen yhteydessä keväisin edellisen vuoden osalta.
- Tulossuunnitelmien ja talousarvioehdotusten yhteydessä.

Lääninhallitusten peruspalvelukyselyjen pohjalta on tehty vuonna 2005 julkaisu Digitaalisen aineiston kysyntä ja tarjonta. Yleiset kirjastot 2004. (Opetusministeriön julkaisu 2005:31) Samassa yhteydessä selvitettiin kirjastojen internet-yhteyksillä varustettujen asiakaspäätteiden määrää ja tilaa, verkkoyhteyksien laatua sekä atk-tuen saatavuutta.

Kunta- ja palvelurakenneryhmän opetusministeriön valmisteluryhmän työhön osallistutaan.

Kirjastoverkon yhteistyötä on edistetty informaatio-ohjauksella ja avustuksilla.

4.3 Valtionosuuksilla ja -avustuksilla rahoitettavien kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopalvelujen tuottavuus

Tavoite:

Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopalvelujen turvaaminen väestörakenteen muuttuessa.

Nykytilan kuvaus:

Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopalveluja koskeva päätöksenteko kuuluu kunnille ja muille järjestäjille. Valtion välittömiä ohjauskeinoja ovat rahoitus ja informaatio-ohjaus. Valtionosuusjärjestelmän uudistuksessa on pyritty siihen, että järjestelmä kannustaisi tuottavuuden lisäämiseen ja että heikkoa tuottavuutta tukevat elementit poistetaan.

Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopalvelujen saavutettavuuden ja laadun turvaaminen tulevaisuudessa edellyttää kunta- tai/ ja palvelurakenteiden kehittämistä. Rakenteellisten muutosten tavoitteena on myös näiden palvelujen tuottavuuden parantaminen ja tuottavuuserojen vähentäminen.

Liikunta- ja nuorisotoimen kansalaistoiminnan valtionapuperusteisessa tukemisessa ja toiminnan ohjaamisessa käytetään tulosperusteista ohjausjärjestelmää ottaen huomioon em. järjestöjen itsenäisyys. Liikunta- ja nuorisotoimissa avustuspoliittikan tavoitteena on vaikuttaa toimialojen ja niiden palvelujen kehitykseen ministeriön asettamien linjausten mukaisesti. Järjestöjen toiminnan tuloksellisuutta arvioidaan suhteessa asetettuihin tavoitteisiin ja arvioinnissa kiinnitetään huomiota järjestöjen toimintojen laatuun, laajuuteen, luonteeseen ja taloudellisuuteen ja näissä tekijöissä tapahtuneisiin muutoksiin. Luotettavan ja laaja-alaisen arvioinnin avulla järjestölle myönnettävä valtionavustus kyetään ohjaamaan mahdollisimman oikeudenmukaisesti ja tehokkaasti yhteiskunnan tarpeita vastaavalla tavalla. Arvioinnin tavoitteena on myös uusien avustusten ohella paikantaa vanhentuneet palvelurakenteet ja niiden poistaminen.

Liikunta- ja nuorisotoimen alaisena viranomaishallintona ovat lääninhallitukset, joihin on delegoitu viime vuosina huomattava määrä avustustehtäviä ja alueellista toiminnan ohjausta. Liikunta- ja nuorisotoimen osalta lääninhallitusten toiminnan tuloksellisuutta ja tuottavuutta ohjataan tulosohjausprosessissa. Lisäksi eräitä tehtäviä on delegoitu eri yhteisöille valtionavustuslain nojalla.

Keinot/toimenpiteet:

- Kunta- ja palvelurakenneuudistus -hankkeessa arvioidaan ja tehdään ehdotus palvelujen tarkoituksenmukaisista järjestämisvastuualueista ottaen huomioon palvelujen sisältö ja ominaispiirteet, niiden saatavuus ja laatu sekä kuntien kantokyky pitkällä aikajänteellä sekä alueelliset ja kielelliset erityispiirteet.
- Lähtökohtana kaikkia vaihtoehtoja arvioitaessa tulee pitää palvelun luonnetta ja palvelun saavutettavuutta asiakkaan näkökulmasta. Esim. kirjasto- ja liikuntapalvelut ovat lähipalveluja. Eräiden palveluiden tavoitteena on valtakunnallisen saavutettavuuden lisäksi myös alueellinen saavutettavuus.
- Kuntarajat ylittävän yhteistyön kehittämisen tukemista jatketaan kunta- ja palvelurakenneuudistus-hankkeen rinnalla.
- Kansalaisjärjestöjen toiminnan tuloksellisuuden kehittäminen valtionavustuksin ja informaatio-ohjauksen avulla

Aikataulu:

Kunta- ja palvelurakenneuudistus -hankkeen toimikausi päättyy 31.5.2006

4.4 Tuottavuuden parantaminen toimialan virastoissa ja laitoksissa

Tavoite:

Virastot ja laitokset keskittävät voimavaransa niille kutakin virastoa koskevassa lainsäädännössä määriteltäviin ydintehtäviin ja kunkin viraston ministeriön kanssa tekemien tulostavoitteiden toteuttamiseen. Tuottavuusnäkökulma pyritään saamaan näkyväksi virastojen omilla tuottavuusindikaattoreilla.

Keinot:

- Tulossuhteissa kiinnitetään huomiota virastojen ydintehtävien hoitoon suhteessa käytettävissä oleviin resursseihin tuottavuus- ja toimintojen tehokkuusnäkökulmat huomioiden.
- Virastot osallistuvat tuottavuusindikaattoreiden kehittämiseen opetusministeriön ja Tilastokeskuksen yhteistyöhankkeessa.

Nykytila:

Tässä vaiheessa virastoja koskee tuottavuusohjelmassa erityisesti hallinnonalalla käynnistetty hanke talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskusten perustamiseksi. Toimialan virastojen osalta tuottavuutta koskevaa tilastoaineistoa ei ole juurikaan olemassa, jota varten virastot ovat mukana myös tuottavuustilastoinnin kehittämishankkeessa.

Seuraavassa tarkastellaan muita keskeisimpiä tuottavuuden lisäämiseen ja toiminnan tehokkuuteen tähtääviä toimia, jotka perustuvat hallinnonalan virastojen ja laitosten opetusministeriölle syyskuun alkuun 2005 mennessä toimittamiin suunnitelmiin tuottavuuden lisäämiseksi.

Museoviraston tavoitteena on uudistua toiminnallisesti ja rakenteellisesti tuottavuuden lisäämiseksi ja keskushallinnon voimavarojen vapauttamiseksi ohjaus- ja kehittämistyöhön. Museovirastolla on käynnissä kaksi merkittävää hanketta, jotka toteutuessaan parantavat viraston tuottavuutta merkittävästi.

Museoviraston toimitilahankkeen tarkoituksena on saattaa yhteen fyysisesti useassa toimipisteessä Helsingissä sijaitsevat toiminnot päällekkäisyyksien karsimiseksi sekä toiminnallisuuden ja asiakaspalvelun parantamiseksi. Toimitilahankkeen suunnittelua on tarkoitus jatkaa strategialähtöisesti. Esim. tukipalvelujen osalta toimitilahanke voisi toteutuessaan aiheuttaa 3 henkilötyövuoden vähennyksen. Alueille suunnattuja maankäytön asiantuntijatehtäviä on epä-tarkoituksenmukaista ja tehotonta hoitaa Helsingistä käsin. Alueellisen toimipisteverkoston tavoitteena on, että verkosto kattaa koko maan ja palvelee tehokkaasti alueiden toimijoita ja asukkaita. Opetusministeriö on ottanut tavoitteen toteuttamisen talousarviovalmistelunsa pohjaksi ja sisällyttänyt sen mm. alueelliseen strategiatyöhönsä sekä valtion toimintojen alueellistamissuunnitelmiin. Toimipisteverkoston toteuttamisen yhteydessä selvitetään myös mahdollisuudet siirtää keskushallinnosta eläköitymisen vuoksi vapautuvia virkoja alueellisten toimipisteiden resurssointiin vuosina 2007-2011 (tarve 22 virkaa).

Valtion taidemuseossa on parhaillaan meneillään kehittämishankkeita, joilla on ainakin osittain tuottavuuden kannalta positiivisia vaikutuksia. Tällaisia hankkeita ovat esimerkiksi

seuraavat: Hankintatoimen ja investointisuunnittelun ohjeistusta on uudistettu ja kehitetty. Tehdyt muutokset ovat linjassa opetusministeriön hankintastrategian kanssa. Vuonna 2004 on laadittu tietohallintostrategia vuosille 2005 -2008, joka sisältää myös verkkopalvelustrategian ja tietoturvasuunnitelman. Taidemuseossa on siirrytty paperittomaan kirjanpitoon ostolas-kujen käsittelyn ja kierrätyksen sekä sähköisen arkistoinnin osalta. Hanketta tullaan jatka-maan, mahdollisesti kuluvan syksyn aikana. Muita kehittämishankkeita ovat mm. kokoelma- ja näyttelypolitiikan uudistustyöt, Muusa-hanke, Iconclass-asiasanoitushanke, tunnistekuva-projekti sekä arkistonmuodostussuunnitelman tarkistus- ja uudistustyö.

Taiteen keskustoimikunnassa on meneillään valtion taidetoimikuntien kehittämistyö-ryhmä (määräaika 31.10.2005), jonka keskeisenä tehtävänä taidetoimikuntalaitoksen toimin-nan tehostaminen. Lisäksi taiteen keskustoimikunta tehostaa viraston käytössä olevan Ed-mund-dokumentinhallintajärjestelmän käyttöä osana viraston ja yksittäisten työntekijöiden asiakirjahallintaa, ja laajentaa järjestelmää koskemaan myös toimikuntien luottamushenkilöi-tä.

Suomenlinnan hoitokunnan tuottavuusprojektissa selvitetään erikseen rakentamis- ja kiinteistöyksikön optimikoko ja niissä tarvittavan henkilöstön määrä. Samalla selvitetään työ-ehtosopimuksen jo nyt tarjoama mahdollisuus teettää työntekijöillä osittain urakkatyötä. Tämä voisi vähentää ulkopuolisten yritysten tarvetta hoitokunnan rakennushankkeissa ja li-säisi näin ollen tuottavuutta. Hankkeen arvioitu henkilöstövähennys on 3, joista 1 on siirto hallinnonalan palvelukeskukseen.

Näkövammaisten kirjastossa on meneillään iso tuottavuushanke Daisy -jakelujärjestel-män käyttöönoton muodossa. On demand -jakelu tulee korvaamaan kirjaston nykyisen lai-naustoiminnan. On demand -jakelulla tarkoitetaan DAISY- äänikirjojen polttamista CD ROM -levyille ja lähettämistä asiakkaalle kertakäyttökappaleena, jota ei palauteta kirjastoon. On demand -jakelussa kirjasto ei enää ylläpidä lainakirjakokoelmaa, vaan ainoastaan tietoko-nepohjaista digitaalista arkistoa, josta poltetaan pyynnöstä CD ROM -levyjä tehokkailla polt-toroboteilla. Perinteiseen lainaustoimintaan liittyvät lähettämötyö, kasettikopiointi ja kirjo-jen kuntoonpano nykymuodossaan poistuvat. On demand -jakelu käynnistyy vuonna 2006 ja siirtymäaika on 3-5 vuotta.

On demand -jakelun kustannussäästö verrattuna nykyiseen lainauskäyttöön tuottaa noin 830 000 euron säästön nykyisellä lainausvolyymilla (400 000 lainaa/v) edellyttäen, että kaikki jaeltavat äänikirjat ovat digitaalisia ja että tuottavuushankkeeseen voidaan tehdä sitä vaativat investoinnit. Säästöt muodostuvat postimaksuista ja niitä tarvitaan kirjaston perus-toiminnan lisäämiseen kasvavalle asiakaskunnalle. Kustannussäästö ei synny kerralla, sillä ole-massa olevan kokoelman digitointi kestää vuosia. Kirjasto on arvioinut, että edellä mainittu säästö olisi saavutettavissa vuonna 2010.

Vapautuvat voimavarat on tarkoitus ohjata on demand -jakelun aiheuttamiin uusiin kus-tannuksiin, ensisijaisesti CD ROM -levyjen polttokuluihin. Vuosittain poltettavien noin 400 000 CD ROM -levyn poltto- ja kuoretuskustannukset ovat suuruusluokkaa 600 000 eu-roa. On demand-jakelun henkilöstövähennyistä (13 henkilön työtehtävät) ei pystytä kokonai-suudessaan ratkaisemaan eläkkeelle siirtymisten tai uusien tehtävien järjestämisen kautta vuo-teen 2011 mennessä. Eläkkeelle näistä tehtävistä siirtyy 3 henkilöä, jolloin tulee tarve sijoit-taa 10 henkilöä valtiolla muihin tehtäviin.

Valtion elokuvatarkastamossa on meneillään hanke, jonka avulla asteittain siirrytään kat-tavaan kuvaohjelmien sähköiseen ilmoitusjärjestelmään. Sähköinen ilmoitusjärjestelmä on kustannustehokas, koska nykyisillä resursseilla nopeutetaan ilmoitusten käsittelyä ja siten pa-rannetaan palvelukykyä.

Suomen elokuva-arkistolla ja Valtion elokuvatarkastamolla on yhteinen ekstranettinä toimiva Elonet-tietojärjestelmä, jonka käyttöä kehitetään laajennettavaksi kansalaisille avoimeksi sähköiseksi palveluksi, joka mahdollistaisi sähköisen asioinnin henkilötunnuksin tietopalvelujen myynnin ja oston. Tavoitteena on tietopalvelukokonaisuuden muodostaminen, joka parantaa asiakaspalvelua ja laajentaa virastojen palvelukykyä.

Venäjän ja Itä-Euroopan instituutissa on meneillään kirjastoautomatisointihanke. Kirjastojärjestelmän automatisoinnilla pyritään saamaan kokoelmat kaikkien käyttöön asuinpaikasta riipumatta. Myös verkkojulkaisutoimintaa pyritään koko ajan lisäämään. Paperille monistettujen julkaisusivujen määrä on verkkojulkaisuihin siirryttäessä alkanut supistua. Tästä syystä harkittavaksi nousee instituutin monistus- ja painopalveluiden ostaminen ulkoa. Ulkoistamishankkeesta aiheutuvan henkilövähennyksen voidaan arvioida ajoittuvan kaudelle 2009-2010. Lisäksi opetusministeriö tulee käynnistämään hankkeen, jonka tehtävänä on esittää toimenpiteet laitoksen toimintojen kehittämiseksi ja suuntaamiseksi.

Toimenpiteet

- Edellä mainittujen virastokohtaisten hankkeiden toteuttaminen
- Virastoista eläkkeelle jäävien henkilöiden aiheuttaman poistuman korvaaminen

Toimialan virastot eivät ole pääsääntöisesti hallintovirastoja vaan ns. erityisvirastoja, joille virastoja koskevissa laissa on säädetty yhteiskunnan kannalta tärkeiden erityistehtävien hoitamiselvoitteita. Lisäksi henkilöstömääriltään nämä virastot ovat niin pieniä, että yleisen 50 %:n linjauksen mukaista vähentämistä (69 htv:tä) toimialan virastoista ei ole mahdollista toteuttaa. Tuottavuushankkeiden osalta arvioidaan, että kokonaisuudessa virastojen osalta koko kaudella voidaan päästä noin 24 henkilötövuoden vähennykseen. Mikäli jouduttaisiin suurempiin vähennyksiin, eivät virastot pystyisi hoitamaan niille laissa säädettyjä tehtäviään.

Taulukko 11. Kulttuurisektorin virastojen eläkkeelle siirtymisestä aiheutuva henkilöstön poistuma

Arvio henkilöstön luonnollisesta poistumasta vuosien 2005-2011 osalta Oletuksena eläköityminen 65 vuotiaana								
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Yht.
Taiteen keskustoimikunta (20 htv)	0	0	0	0	0	0	0	0
Valtion taidemuseo (248 htv)	2	5	3	4	11	7	5	37
Suomenlinnan hoitokunta (90 htv)	1	3	1	2	2	1	4	14
Museovirasto (276 htv)	5	2	7	5	7	17	15	58
Näkövammaisten kirjasto (65 htv)	3	2	0	2	2	4	2	15
Suomen elokuva-arkisto (53 htv)	0	0	0	0	2	1	5	8
Valtion elokuva-tarkastamo (10 htv)	0	0	0	0	0	1	0	1
Venäjän ja Itä-Euroopan instituutti (15 htv)	0	1	1	0	2	1	0	5
Poistuma, josta 50 % (lkm)	11	13	12	13	26	34	32	138
	5	6	6	6	13	17	16	69
Tuottavuushankkeiden mukainen henkilöstön vähenemä								24

- Tulosohjauksen yhteydessä virastojen tuottavuuden lisäämiseen kiinnitetään huomiota ja asetetaan tuottavuudelle kehitteillä olevaa mittaristoa hyödyntäen selkeät tavoitteet.

4.5 Tiedontuotannon kehittäminen

Tavoite:

Kehitetään nykyistä parempi indikaattoreihin perustuva tietopohja toiminnasta ja hyödynnetään sitä nykyistä paremmin informaatio- ja tulosohjauksen apuna.

Keinot:

- Luodaan toimiva indikaattori- ja seurantajärjestelmä, joka on "synkronisoitu" yhteistyössä eri toimijoiden kanssa (Kuntaliitto, Tilastokeskus) ja jota voidaan hyödyntää laajasti eri toiminnoissa (tuottavuus, tuloksellisuus, talousarviot jne.)

Nykytilan kuvaus:

Tuottavuuden ja tuloksellisuuden lisäämiseen ja toimintojen yhteiskunnallisen vaikuttavuuden todentamiseen käytettävissä oleva indikaattorituotanto ja arviointitoiminta ovat toimialoilla osittain puutteellisia ja seuranta- ja tuloksellisuustieto hajanaista.

Sisäasiainministeriö ylläpitää kuntakohtaista, elektronisessa muodossa olevaa ja vuosittain päivitettävää kuntakorttia, johon on sisältynyt sosiaali- ja terveystoimen, koulutoimen ja kirjastotoimen määräraha- ja muita numeraalisia tietoja. Kuntakortista puuttuvat kulttuuri-, liikunta- ja nuorisotoimialojen kehitystä kuvaavat tiedot.

Alustavat toimenpiteet:

- Indikaattoreiden ja seurantatiedon kehittäminen ja yhteistyön lisääminen Kuntaliiton ja Tilastokeskuksen kanssa.
- Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisotoimintaa koskevien indikaattoreiden lisääminen kuntakorttiin, jotta näiden toimialojen kehitystä kunnissa voidaan seurata.
- Sektoritutkimuksen suuntaaminen ja hyväksikäyttö indikaattoreiden ja arviointitoiminnan kehittämisessä.
- Toimialojen tulosohjauksen kehittäminen huomioiden tuottavuuden näkökulma.
- Toimialojen valtiosuusjärjestelmän arviointi tuottavuuden näkökulmasta.
- Eri strategioiden ja toiminta- ja taloussuunnitelmien laadintojen yhteyksissä arvioidaan jatkuvasti tarkoin niitä tehtäviä, joissa opetusministeriön toimilla on merkitystä ja yhteiskunnallista vaikuttavuutta. Tämän prosessin avulla pyritään ennakoimaan eläkkeelle siirtymisten aiheuttamat työpaineet.

Vastuutahot:

Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osaston yksiköt

- Kuntaliiton, Tilastokeskuksen ja ministeriön yhteisen työryhmän perustaminen. Työryhmän tavoitteena on toimia keskusteluväylänä eri toimijoiden kanssa ja kehittää yhteistyössä toimivia ratkaisumalleja tiedontuotannon puutteisiin.

- Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osaston tuottavuusryhmä ja osaston yksiköt jatkavat toimialojen indikaattoreiden kehittämistyötä ja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden (=tuloksellisuuden) arvioinnin kehittämistä.
- Tuottavuusohjelman täydentäminen indikaattoreilla sekä niiden hyödyntäminen talousarvioprosessissa.

Aikataulu:

2005-2008

Seuranta:

Tulossuunnitelmien ja talousarvioehdotusten yhteydessä.

Tilastokeskus on vuoden 2005 alussa käynnistänyt hankkeen, jossa laaditaan hallinnonala-kohtaisia tuottavuuslaskelmia. Opetusministeriö on hallinnonalansa osalta solminut Tilastokeskuksen kanssa tuottavuustilastointia koskevan projektisopimuksen.

Projektin tavoitteena on vuosien 2005-2006 aikana määritellä kaikille opetusministeriön hallinnonalan virastoille ja laitoksille tuottavuusmittarit, joita myös Tilastokeskus voi hyödyntää julkisen sektorin tuottavuuden tilastoinnissa. Tulostittareiden avulla laaditut tuottavuusindeksit tulevat paitsi viraston itsensä, myös Tilastokeskuksen ja ministeriön käyttöön. Mittarit pyritään ottamaan huomioon vuoden 2007 valtion talousarvion laadinnassa. Projekti on perusta tuottavuusohjelman toimenpiteiden vaikutusten mittaamiselle.

5 Yhteistyö

5.1 Yhteistyö muiden hallinnonalojen ja sidosryhmien kanssa

Yhteistyötä muiden hallinnonalojen ja sidosryhmien kanssa edellyttävät seuraavat hankkeet

- Koulutuspolitiikan tuottavuustilastoinnin kehittäminen (Tilastokeskus, Suomen Kuntaliitto)
- Osaamisen tunnustamiseen liittyvän kaikkia koulutusasteita koskevan tilastotuotannon tarkistaminen (Tilastokeskus)
- Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan indikaattoreiden ja seurantatiedon kehittäminen ja yhteistyön lisääminen (Suomen Kuntaliitto, Tilastokeskus)
- Valtionosuus- ja avustustoiminnan tuottavuus (valtionosuusministeriöt)
- Talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskukset (valtiokonttori, valtiovarainministeriö)
- Valtion yleinen toimitilastrategia - pilottina yliopistojen toimitilastrategia (valtiovarainministeriö)

5.2 Yhteistyö hallinnonalan virastojen ja laitosten kanssa

Hallinnonalan virastojen ja laitosten edustajille on järjestetty opetusministeriön hallinnonalan tuottavuushanketta koskeva keskustelu- ja informaatiotilaisuus 30.8.2004. Palvelukeskus-hankkeen käynnistämisestä on järjestetty 6.10.2005 seminaari. Tuottavuusohjelman toteuttamisesta osana hallinnonalan tulosohjausta sekä toiminnan ja talouden suunnittelua sovitaan tulossopimuksissa sekä erillisissä projekteissa yhteistyössä hallinnonalan virastojen ja laitosten kanssa.

5.3 Yhteistoiminta henkilöstön kanssa

Ohjelma on laadittu yhteistoimintamenettelyn mukaisesti. Ohjausryhmään ja osahankkeisiin on kutsuttu opetusministeriön henkilöstöjärjestöjen nimeämät edustajat. Ohjelmaa on käsitelty opetusministeriön yhteistyökomiteassa sekä 13.10.2005 hallinnonalan henkilöstöjärjestöjen kanssa pidetyssä neuvottelussa. Virastojen ja laitosten tuottavuustoimenpiteet suunnitellaan yhteistyössä henkilöstön kanssa. Henkilöstön tulee olla asiassa hyvin informoitu. Virastojen tulee omalta osaltaan huolehtia mahdollisimman laajasta ja avoimesta yhteistoimintamenettelystä.

Tuottavuusohjelman toteuttamiseen ja tuottavuuden kehittämiseen liittyvissä henkilöstöasioissa edistetään yhteistyötä henkilöstöjärjestöjen kanssa ja varmistetaan hyvä yhteistoimintamenettely hallinnon eri tasoilla.

5.4 Hankkeiden rahoitus ja muu tuki

Lisärahoitusta edellyttävät seuraavat hankkeet:

- Koulutus- ja tiedepolitiikan toimialan tuottavuustilastoinnin ja tuottavuusindikaattorien kehittäminen ml. tutkimushankkeen käynnistäminen
- Koulutus- ja tiedepolitiikan toimialan tietojärjestelmäratkaisujen suunnittelu ja toteuttaminen
- Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan toimialan indikaattorituotannon ja tiedontuotannon kehittäminen
- Talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskushanke
- Hankintatoimen asiantuntijayksikön perustaminen ja työn aloittaminen
- Toimitilastrategia
- Verkkopalvelu- ja verkkotoimintastrategia

OPETUSMINISTERIÖ

Undervisningsministeriet

MINISTRY OF EDUCATION

Ministère de l'Éducation

ISBN 952-485-023-0 (PDF)

ISSN 1458-8110